

LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCINIS TEISMAS

N U T A R I M A S

**DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VIDAUS REIKALŲ, SPECIALIŲJŲ TYRIMŲ
TARNYBOS, VALSTYBĖS SAUGUMO, KRAŠTO APSAUGOS, PROKURATŪROS,
KALĖJIMŲ DEPARTAMENTO, JAM PAVALDŽIŲ ĮSTAIGŲ BEI VALSTYBĖS ĮMONIŲ
PAREIGŪNŲ IR KARIŲ VALSTYBINIŲ PENSIJŲ ĮSTATYMO 11 STRAIPSNIO 2
DALIES (2000 M. GRUODŽIO 21 D. REDAKCIJA) IR 13 STRAIPSNIO 3 DALIES
ATITIKTIES LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCIJAI, TAIP PAT DĖL LIETUVOS
RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS 1995 M. SAUSIO 20 D. NUTARIMU NR. 83
PATVIRTINTŲ VIDAUS REIKALŲ, SPECIALIŲJŲ TYRIMŲ TARNYBOS, VALSTYBĖS
SAUGUMO, KRAŠTO APSAUGOS, PROKURATŪROS, KALĖJIMŲ DEPARTAMENTO,
JAM PAVALDŽIŲ ĮSTAIGŲ BEI VALSTYBĖS ĮMONIŲ PAREIGŪNŲ IR KARIŲ
VALSTYBINIŲ PENSIJŲ SKYRIMO BEI MOKĖJIMO NUOSTATŲ 25 PUNKTO 2
PASTRAIPOS (2001 M. GEGUŽĖS 25 D. REDAKCIJA) ATITIKTIES LIETUVOS
RESPUBLIKOS KONSTITUCIJAI IR ŠIŲ NUOSTATŲ 5 PUNKTO ATITIKTIES
LIETUVOS RESPUBLIKOS VIDAUS REIKALŲ, SPECIALIŲJŲ TYRIMŲ TARNYBOS,
VALSTYBĖS SAUGUMO, KRAŠTO APSAUGOS, PROKURATŪROS, KALĖJIMŲ
DEPARTAMENTO, JAM PAVALDŽIŲ ĮSTAIGŲ BEI VALSTYBĖS ĮMONIŲ
PAREIGŪNŲ IR KARIŲ VALSTYBINIŲ PENSIJŲ ĮSTATYMO 16 STRAIPSNIO 4
DALIAI**

2003 m. liepos 4 d.
Vilnius

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, susidedantis iš Konstitucinio Teismo teisėjų
Armano Abramavičiaus, Egidijaus Jarašiūno, Egidijaus Kūrio, Kęstučio Lapinsko, Zenono
Namavičiaus, Augustino Normanto, Jono Prapiesčio, Vytauto Sinkevičiaus, Stasio Stačioko,
sekretoriaujant Daivai Pitrėnaitei,

dalyvaujant suinteresuoto asmens – Lietuvos Respublikos Seimo atstovei Seimo
kanceliarijos Teisės departamento vyresniajai patarėjai Jadvygai Andriuškevičiūtei,

suinteresuoto asmens – Lietuvos Respublikos Vyriausybės atstovams Lietuvos Respublikos
vidaus reikalų ministerijos Teisės departamento Teisės taikymo skyriaus vedėjai Irinai
Kudrevičiūtei, Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Socialinio draudimo
ir pensijų departamento Pensijų skyriaus vedėjai Svetlanai Černuševič ir Lietuvos Respublikos
vidaus reikalų ministerijos Teisės departamento Teisės taikymo skyriaus vedėjo pavaduotojui
Arūnui Sodonui,

remdamasis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 102 ir 105 straipsniais ir Lietuvos
Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 1 straipsniu, viešame Teismo posėdyje 2003 m. birželio
12 d. išnagrinėjo bylą Nr. 46/2001-48/2001-50/2001-2/2002-6/2002-18/2002 pagal:

1) pareiškėjo – Vilniaus apygardos administracinio teismo 2001 m. rugsėjo 18 d. prašymą
ištirti, ar Lietuvos Respublikos vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo,
krašto apsaugos, prokuratūros, Kalėjimų departamento, jam pavaldžių įstaigų bei valstybės įmonių
pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 11 straipsnis neprieštarauja Lietuvos Respublikos
Konstitucijos preambulėje įtvirtintiems teisingos pilietinės visuomenės ir teisinės valstybės
principams, 48 straipsnio 1 daliai ir 52 straipsniui, ar Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1995 m.
sausio 20 d. nutarimu Nr. 83 patvirtintų Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės

saugumo, krašto apsaugos, prokuratūros, Kalėjų departamento, jam pavaldžių įstaigų bei valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatų 25 punktas neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos preambulėje įtvirtintiems teisingos pilietinės visuomenės ir teisinės valstybės principams, 48 straipsnio 1 daliai ir 52 straipsniui;

2) pareiškėjo – Vilniaus apygardos administracinio teismo 2001 m. spalio 9 d. prašymą ištirti, ar Lietuvos Respublikos vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos, prokuratūros, Kalėjų departamento, jam pavaldžių įstaigų bei valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 11 straipsnio 2 dalies pirmasis sakinyss neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintiems teisingos pilietinės visuomenės ir teisinės valstybės principams, 23 straipsnio 1 daliai ir 52 straipsniui;

3) pareiškėjo – Vilniaus apygardos administracinio teismo 2001 m. spalio 31 d. prašymą ištirti, ar Lietuvos Respublikos vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos, prokuratūros, Kalėjų departamento, jam pavaldžių įstaigų bei valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 13 straipsnio 3 dalis ta apimtimi, kuria nustatyta, kad šiose institucijose nebetarnaujančiam asmeniui, nuteistam už tyčinį nusikaltimą, nutraukiamas pensijos mokėjimas, neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 23 straipsniui;

4) pareiškėjo – Vilniaus apygardos administracinio teismo 2001 m. lapkričio 13 d. prašymą ištirti, ar Lietuvos Respublikos vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos, prokuratūros, Kalėjų departamento, jam pavaldžių įstaigų bei valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 13 straipsnio 3 dalies nuostata, kad nuteistiems už tyčinių nusikaltimų padarymą asmenims paskirtoji pareigūnų ir karių valstybinė pensija nebemokama, neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 29 straipsnio 1 daliai;

5) pareiškėjo – Vilniaus apygardos administracinio teismo 2001 m. gruodžio 4 d. prašymą ištirti, ar Lietuvos Respublikos vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos, prokuratūros, Kalėjų departamento, jam pavaldžių įstaigų bei valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 11 straipsnio 2 dalies nuostata „išėjusiems iš tarnybos pareigūnams ir kariams, kurie po pareigūnų ar karių valstybinių pensijų už tarnybą arba po pareigūnų ar karių valstybinių invalidumo pensijų paskyrimo turi pajamų, nuo kurių skaičiuojamos ir mokamos valstybinio socialinio pensijų draudimo įmokos, arba kurie gauna valstybinio socialinio draudimo ligos (įskaitant ir darbdavio mokamas ligos dienas), motinystės, motinystės (tėvystės) ar bedarbio pašalpas (toliau šiame straipsnyje – draudžiamosios pajamos), mokama 30 procentų dydžio pareigūno ar kario valstybinės pensijos dalis“ neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 29 straipsnio 2 daliai ir 48 straipsnio 1 daliai;

6) pareiškėjo – Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2002 m. liepos 26 d. prašymą ištirti, ar Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1995 m. sausio 20 d. nutarimu Nr. 83 „Dėl Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros sistemų, Kalėjų departamento ir jam pavaldžių įstaigų ir valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatų patvirtinimo ir tarnybos laiko, kurio reikia procentiniam priedui už išstarnautus metus gauti, nustatymo“ patvirtintų Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros sistemų, Kalėjų departamento ir jam pavaldžių įstaigų ir valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatų 5 punktas neprieštarauja Lietuvos Respublikos vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos, prokuratūros, Kalėjų departamento, jam pavaldžių įstaigų bei valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 16 straipsnio 4 dalies 1 punktui.

Konstitucinio Teismo 2002 m. spalio 23 d. sprendimu šie Vilniaus apygardos administracinio teismo ir Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo prašymai sujungti į vieną bylą.

Konstitucinis Teismas

n u s t a t ė:

I

1. Pareiškėjas – Vilniaus apygardos administracinis teismas 2001 m. rugsėjo 18 d. nutartimi sustabdė administracinę bylą ir kreipėsi į Konstitucinį Teismą su prašymu ištirti, ar Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos, prokuratūros, Kalėjų departamento, jam pavaldžių įstaigų bei valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo (toliau – ir Įstatymas; Žin., 1994, Nr. [99-1958](#)) 11 straipsnis neprieštarauja Konstitucijos preambulėje įtvirtintiems teisingos pilietinės visuomenės ir teisinės valstybės principams, 48 straipsnio 1 daliai ir 52 straipsniui, ar Vyriausybės 1995 m. sausio 20 d. nutarimu Nr. 83 patvirtintų Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos, prokuratūros, Kalėjų departamento, jam pavaldžių įstaigų bei valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatų (toliau – ir Nuostatų; Žin., 1995, Nr. [8-173](#)) 25 punktas neprieštarauja Konstitucijos preambulėje įtvirtintiems teisingos pilietinės visuomenės ir teisinės valstybės principams, 48 straipsnio 1 daliai ir 52 straipsniui.

2. Pareiškėjas – Vilniaus apygardos administracinis teismas 2001 m. spalio 9 d. nutartimi sustabdė administracinę bylą ir kreipėsi į Konstitucinį Teismą su prašymu ištirti, ar Įstatymo 11 straipsnio 2 dalies pirmasis sakinyss neprieštarauja Konstitucijoje įtvirtintiems teisingos pilietinės visuomenės ir teisinės valstybės principams, 23 straipsnio 1 daliai ir 52 straipsniui.

3. Pareiškėjas – Vilniaus apygardos administracinis teismas 2001 m. spalio 31 d. nutartimi sustabdė administracinę bylą ir kreipėsi į Konstitucinį Teismą su prašymu ištirti, ar Įstatymo 13 straipsnio 3 dalis ta apimtimi, kuria nustatyta, kad asmeniui, nuteistam už tyčinį nusikaltimą, nutraukiamas paskirtosios pareigūnų ir karių valstybinės pensijos mokėjimas, neprieštarauja Konstitucijos 23 straipsniui.

4. Pareiškėjas – Vilniaus apygardos administracinis teismas 2001 m. lapkričio 13 d. nutartimi sustabdė administracinę bylą ir kreipėsi į Konstitucinį Teismą su prašymu ištirti, ar Įstatymo 13 straipsnio 3 dalies nuostata, kad nuteistiems už tyčinių nusikaltimų padarymą asmenims paskirtoji pareigūnų ir karių valstybinė pensija nebemokama, neprieštarauja Konstitucijos 29 straipsnio 1 daliai.

5. Pareiškėjas – Vilniaus apygardos administracinis teismas 2001 m. gruodžio 4 d. nutartimi sustabdė administracinę bylą ir kreipėsi į Konstitucinį Teismą su prašymu ištirti, ar Įstatymo 11 straipsnio 2 dalies nuostata „išėjusiems iš tarnybos pareigūnams ir kariams, kurie po pareigūnų ar karių valstybinių pensijų už tarnybą arba po pareigūnų ar karių valstybinių invalidumo pensijų paskyrimo turi pajamų, nuo kurių skaičiuojamos ir mokamos valstybinio socialinio pensijų draudimo įmokos, arba kurie gauna valstybinio socialinio draudimo ligos (įskaitant ir darbdavio mokamas ligos dienas), motinystės, motinystės (tėvystės) ar bedarbio pašalpas (toliau šiame straipsnyje – draudžiamosios pajamos), mokama 30 procentų dydžio pareigūno ar kario valstybinės pensijos dalis“ neprieštarauja Konstitucijos 29 straipsnio 2 daliai ir 48 straipsnio 1 daliai.

6. Pareiškėjas – Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas 2002 m. liepos 26 d. nutartimi sustabdė administracinę bylą ir kreipėsi į Konstitucinį Teismą su prašymu ištirti, ar „Vyriausybės 1995 m. sausio 20 d. nutarimu Nr. 83 „Dėl Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros sistemų, Kalėjų departamento ir jam pavaldžių įstaigų ir valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatų patvirtinimo ir tarnybos laiko, kurio reikia procentiniam priedui už ištarnautus metus gauti, nustatymo“ patvirtintų Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros sistemų, Kalėjų departamento ir jam pavaldžių įstaigų ir valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatų 5 punktas neprieštarauja Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos,

prokuratūros, Kalėjų departamento, jam pavaldžių įstaigų bei valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo (1994 m. gruodžio 13 d. Nr. I-693) 16 straipsnio 4 dalies 1 punktu“.

II

Pareiškėjai prašymus grindžia šiais argumentais.

1. Vilniaus apygardos administracinio teismo 2001 m. rugsėjo 18 d. nutartyje teigiama, kad Įstatyme nustatytas teisinis reguliavimas, pagal kurį pareigūnas, išėjęs į pensiją iki Įstatymo įsigaliojimo, turi pasirinkti, ar atsisakyti pensijos, ar darbo, riboja asmens laisvę pasirinkti darbą ar verslą ir pažeidžia valstybės laiduojamą piliečių teisę gauti pensiją, prieštarauja teisingos pilietinės visuomenės ir teisinės valstybės principams.

2. Vilniaus apygardos administracinio teismo 2001 m. spalio 9 d. nutartyje teigiama, kad Įstatyme nustatytu teisiniu reguliavimu, pagal kurį pareigūnams, išėjusiems į pensiją iki Įstatymo įsigaliojimo, mokėta pensija sumažinta iki 30 procentų, yra pažeidžiami teisingos pilietinės visuomenės ir teisinės valstybės principai, teisė į nuosavybę bei valstybės pareiga užtikrinti palankiausią nuosavybės teisės įgyvendinimo režimą ir ginti bei saugoti nuosavybę nuo neteisėto kėsinosi į ją, valstybės laiduojama piliečių teisė gauti pensiją.

3. Vilniaus apygardos administracinio teismo 2001 m. spalio 31 d. nutartyje teigiama, kad pareigūno pensija skiriama esant tam tikrai faktų sutapčiai: 1) specifinė tarnyba, susijusi su nenormuota darbo diena, padidinta sužalojimo ar žūties dėl tarnybos rizika ir pan.; 2) nustatytos trukmės darbo stažas. Pareiškėjo nuomone, pareigūno pensijos neskylimas, kai tyčinį nusikaltimą padaro dirbantis pareigūnas, yra pateisinamas (diskredituojamas pareigūno vardas). Tačiau paskirtos pareigūno pensijos mokėjimo nutraukimas jam jau nebedirbant (nutrūkus tarnybos teisiniams santykiams) pareiškėjui kelia abejonių, nes juridinių faktų sutaptis, dėl kurių buvo paskirta pareigūno pensija, išlieka. Pareiškėjas pažymi, kad pagal Įstatymo 13 straipsnio 2 dalį pareigūno pensija paprastai yra skiriama iki gyvos galvos, todėl teisė į nuolatines pajamas iš šios pensijos laikytina nuosavybe. Konstitucijos 23 straipsnis įtvirtina nuosavybės neliečiamumo ir jos teisinės apsaugos principus, todėl teismui kilo abejonių, ar Įstatymo 13 straipsnio 3 dalis ta apimtimi, kuria nustatyta, kad nuteistam už tyčinio nusikaltimo padarymą asmeniui nutraukiamas paskirtos pareigūnų ir karių valstybinės pensijos mokėjimas, neprieštarauja Konstitucijos 23 straipsniui.

4. Vilniaus apygardos administracinio teismo 2001 m. lapkričio 13 d. nutartyje teigiama, jog Įstatymo 13 straipsnio 3 dalies nuostata, kad nuteistiems už tyčinių nusikaltimų padarymą asmenims paskirtoji pareigūnų ir karių valstybinė pensija nebemokama, sukuria teises pasekmes (pensijos mokėjimo nutraukimą) asmenims, kuriems pareigūnų ir karių valstybinės pensijos buvo paskirtos iki Įstatymo įsigaliojimo 1995 m. sausio 1 d. ir kurie tyčinius nusikaltimus padarė iki šios datos, t. y. asmenims, kurie apie nurodytą Įstatymo nuostatą iki pensijos paskyrimo ir tyčinio nusikaltimo padarymo nežinojo. Pareiškėjui kelia abejonių minėtos Įstatymo 13 straipsnio 3 dalies nuostatos atitiktis nuostatai, kad įstatymas neturi grįžamosios galios. Pareiškėjo prašyme taip pat pažymima, jog ginčijama Įstatymo nuostata, kad nuteistiems už tyčinių nusikaltimų padarymą asmenims paskirtoji pareigūnų ir karių valstybinė pensija nebemokama, nesiejama su teistumo išnykimu. Todėl pagal nuteisimo už tyčinius nusikaltimus požymį ši Įstatymo nuostata už tyčinius nusikaltimus nuteistiems asmenims sukuria nelygią padėtį, palyginti su kitais asmenimis, kurie pagal kitus Lietuvos Respublikos įstatymus teistumui išnykus ar jį panaikinus laikytini nuteistais.

5. Vilniaus apygardos administracinio teismo 2001 m. gruodžio 4 d. nutartyje teigiama, kad ginčijamoje Įstatymo nuostatoje įstatymų leidėjas mokamos valstybinės pareigūno pensijos dydį susiejo su tam tikrų pajamų turėjimu. Teismui kyla abejonių, ar dėl socialinės padėties nėra diskriminuojamas dirbantis asmuo, kuriam mokama pareigūno pensija. Didelis pensijos dydžio sumažinimas gali nulemti priverstinį pensininko apsisprendimą atsisakyti darbo. Pagal Konstitucijos 48 straipsnio 1 dalį kiekvienas žmogus gali laisvai pasirinkti darbą bei verslą.

Pareiškėjui kyla abejonių, ar ginčijama Įstatymo nuostata nevaržo dirbančio pensininko, gaunančio valstybinę pareigūno pensiją, teisės laisvai pasirinkti darbą bei verslą, dėl jo socialinės padėties. Pareiškėjas abejoja ir tuo, ar pensijos dalies praradimas vien dėl to, kad pasikeitė pensininko socialinė padėtis, neprieštarauja Konstitucijos 29 straipsnio 2 daliai.

6. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2002 m. liepos 26 d. nutartyje pažymima, kad pagal Įstatymo 16 straipsnio 4 dalį asmenims, priimtiems tarnauti vidaus reikalų, valstybės saugumo, krašto apsaugos, prokuratūros sistemos, Specialiųjų tyrimų tarnybos, Kalėjimų departamento, jam pavaldžių įstaigų bei valstybės įmonių pareigūnais ir kariais, tarnybos laikui pensijai skirti prilyginami šios dalies 1-6 punktuose nurodyti laikotarpiai, buvę iki Įstatymo įsigaliojimo dienos (1995 m. sausio 1 d.). Taigi pagal Įstatymą asmenims, priimtiems tarnauti pareigūnais ir kariais, į jų tarnybos stažo laiką nurodyti laikotarpiai įskaitomi nepriklausomai nuo to, ar jie priimti tarnauti iki Įstatymo įsigaliojimo, ar Įstatymui jau įsigaliojus. Vyriausybės 1995 m. sausio 20 d. nutarimu Nr. 83 patvirtintų Nuostatų 5 punkte nustatyta, kad Įstatymo 16 straipsnyje nurodytas tarnybos laikas įskaitomas pareigūnams ir kariams, priimtiems tarnauti į vidaus reikalų, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros sistemas iki Įstatymo įsigaliojimo dienos. Pareiškėjo nuomone, taip yra susiaurinamas ratas tų asmenų, kuriems į tarnybos stažo laiką galėtų būti įskaitomas Įstatymo 16 straipsnio 4 dalies 1 punkte nurodytas laikas, todėl pareiškėjui kilo abejonių, ar Nuostatų 5 punktas neprieštarauja Įstatymo 16 straipsnio 4 dalies 1 punktui.

III

Rengiant bylą Konstitucinio Teismo posėdžiui buvo gauti suinteresuoto asmens – Seimo atstovės Seimo kanceliarijos Teisės departamento vyriausiosios konsultantės J. Andriuškevičiūtės ir suinteresuoto asmens – Vyriausybės atstovų Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Socialinio draudimo ir pensijų departamento Pensijų skyriaus viršininkės S. Černuševič, Vidaus reikalų ministerijos Teisės departamento Teisės taikymo skyriaus vedėjos I. Kudrevičiūtės ir Vidaus reikalų ministerijos Teisės departamento Teisės taikymo skyriaus vedėjo pavaduotojo A. Sodonio rašytiniai paaiškinimai.

1. Suinteresuoto asmens – Seimo atstovės J. Andriuškevičiūtės 2001 m. lapkričio 29 d., 2002 m. sausio 14 d., 2002 m. gegužės 28 d. ir 2003 m. birželio 4 d. paaiškinimuose teigiama, kad savininko teisių turinį sudaro teisė turtą valdyti, naudoti ir juo disponuoti. Pareigūnų ar karių valstybinė pensija gali būti laikoma nuosavybe tik ją įstatymų nustatyta tvarka paskyrus ir išmokėjus. Iki tol pensijos gavėjas negali būti laikomas pensijos savininku. Pripažinti asmens nuosavybe galima tik tą išmokos (pensijos, pašalpos) sumą, kuri nustatyta pagal įstatymą. Įstatymų nuostatos, reglamentuojančios pensijos dydį, negali būti laikomos pažeidžiančiomis nuosavybės teisę. Pripažinus asmens nuosavybe lėšas, kurių išmokėjimo įstatymai nenumato, būtų iš esmės paneigta nuosavybės teisės samprata. Teisė į pareigūnų ir karių valstybinę pensiją atsiranda įstatymo pagrindu, todėl savo esme ji skiriasi nuo sutartiniais pagrindais išmokamos pensijos ar kitos draudiminės išmokos. Įstatyme numatytos tam tikros sąlygos, kurias įvykdę asmenys įgyja teisę į pareigūnų ir karių valstybinę pensiją, t. y. valstybė nemoka draudimo įmokų į draudimo bendrovės, tam skirtų fondų ar konkretaus asmens sąskaitas. Nuosavybės teisę į pareigūnų ar karių valstybinę pensiją asmuo įgyja tik ją išmokėjus. Ji nėra turtinė teisė civilinės teisės požiūriu. J. Andriuškevičiūtės nuomone ir Konstitucinio Teismo jurisprudencija leidžia daryti išvadą, kad pensija įstatymų nustatyta tvarka gali būti mažinama. Pripažinus, kad pensija, nors ir yra nuosavybė, gali būti mažinama, būtina laikytis konstitucinio reikalavimo, kad „nuosavybė gali būti paimama tik įstatymo nustatyta tvarka visuomenės poreikiams ir teisingai atlyginama“, todėl darytina išvada, kad pensija yra asmens nuosavybė nuo to momento, kai ji yra išmokėta tokio dydžio, kokį numato įstatymas. Kai kurios išmokos skiriamos papildomai prie visiems gyventojams vienodų socialinio draudimo garantijų, jos mokamos iš valstybės biudžeto lėšų. Tokių išmokų grupei priskirtinos pareigūnų ir karių valstybinės pensijos. Pareigūnų ir karių pensijos paskirtis yra

kompensuoti dėl tarnybos santykių nutraukimo prarastas pajamas. Tačiau jei pareigūnas ar karys tęsia tarnybą ar dirba, jis turi pajamų, todėl valstybei tokiu atveju neturėtų būti nustatyta pareiga teikti jam socialinę paramą. Pareiškėjas akcentavo tik su atlyginimu už darbą susijusį pensijos dydžio ribojimą. Įstatymo 11 straipsnio 2 dalyje taip pat numatyti pensijos dydžio ribojimai išėjusiems iš tarnybos pareigūnams ir kariams, kurie po pareigūnų ir karių valstybinių pensijų už tarnybą arba po pareigūnų ar karių valstybinių invalidumo pensijų paskyrimo gauna valstybinio socialinio draudimo ligos, motinystės, motinystės (tėvystės) ar bedarbio pašalpas. Pagal Įstatymo 11 straipsnio 1 dalį tarnaujantiems pareigūnams ir kariams valstybinės pensijos nemokamos. Ši nuostata iš esmės nesiskiria nuo 11 straipsnio 2 dalyje nustatytų taisyklių, nes netiesiogiai sietina su pajamomis. Konstitucijos 48 straipsnio 1 dalis yra suprantama kaip asmens teisė pačiam nuspręsti, dirbti ar ne, užsiimti verslu ar ne. Teisės aktai nustato tam tikrus reikalavimus asmeniui, norinčiam dirbti, ir jie negali būti vertinami kaip ribojantys asmens teisę laisvai pasirinkti darbą bei verslą. Analogiškai reikėtų vertinti Įstatymo nuostatas, ribojančias pensijos dydį pagal gaunamas draudžiamąsias pajamas. Vertinant įstatymo ir poįstatyminio teisės akto ginčijamas nuostatas atkreiptinas dėmesys į tai, kad pareigūnų ir karių pensijų mokėjimo taisyklės leidžia asmeniui pasirinkti, ar likti tarnyboje, ar gauti pensiją, tačiau neleidžia dirbti ir gauti pensiją. Konstitucinės nuostatos leidžia teigti, kad žmogaus laisvo pasirinkimo galimybė nėra neribota. Konstitucijos nuostatų analizė suteikia pagrindą teigti, kad Konstitucijos nuostatomis, įtvirtinančiomis žmogaus teises į darbą, pensiją ir socialinę paramą, nesiekama garantuoti asmeniui absoliučių teisių, tačiau jose yra įtvirtinta garantija, kad valstybė šių teisių nepaneigs. Seimo atstovės teigimu, Įstatymo 11 straipsnio ir Nuostatų 25 punkto nuostatomis užtikrinamas „visuomenės interesas“. Valstybė turi teisę nustatyti papildomas, specialias šios teisės įgyvendinimo sąlygas, tačiau tokių apribojimų mastas neturi paneigti apribojamų teisių apskritai.

Suinteresuoto asmens atstovė pažymi, kad įstatymų leidėjas turi teisę nustatyti, kokiems asmenims pensijos neskiriamos, o šių teisių įgyvendinimui valstybė yra įstatymais nustačiusi garantijas. Seimo atstovės nuomone, Įstatymo 11 straipsnyje ir Nuostatų 25 punkte nustatytas pensijų dydžio ribojimas ar šių pensijų nemokėjimas šiame straipsnyje nustatytais atvejais neprieštarauja Konstitucijos 52 straipsniui.

Suinteresuoto asmens atstovės nuomone, ginčijama Įstatymo 13 straipsnio 3 dalies nuostata nepažeidžia Konstitucijos 23 straipsnyje įtvirtintos nuosavybės teisės apsaugos, kadangi pareigūnų ar karių valstybinė pensija gali būti laikoma nuosavybe tik ją įstatymų nustatyta tvarka paskyrus ir išmokėjus. Suinteresuoto asmens atstovės manymu, ginčijama Įstatymo 13 straipsnio 3 dalies nuostata neprieštarauja ir Konstitucijos 29 straipsniui, nes pareigūnų ar karių teisinis statusas tiek tarnybos, tiek ne tarnybos metu yra ypatingas, atsakomybė yra taikoma tiek už pareigūno ar kario vardą žeminantį elgesį tarnybos metu, tiek už elgesį ne tarnybos metu. Suinteresuoto asmens atstovės J. Andriuškevičiūtės teigimu, Konstitucijos 29 straipsnio 1 dalies nuostatos būtų pažeistos, jeigu pareigūnų ar karių pensijos skyrimas ir mokėjimas priklausytų nuo tyčinės baudžiamosios veikos padarymo laiko, t. y. nuo to, ar nusikaltimas padarytas tarnaujant, ar jau nustojus tarnauti.

2. Suinteresuoto asmens – Vyriausybės atstovės S. Černuševič paaiškinimuose teigiama, kad klausimai, susiję su žmogaus teise laisvai rinktis darbą, yra darbo teisės, o ne pensijų įstatymų reguliavimo objektas. Suinteresuoto asmens atstovės nuomone, Įstatymo 11 straipsnio ir Nuostatų 25 punkto ginčijamos nuostatos neprieštarauja Konstitucijos 48 straipsnio 1 daliai. Visos valstybinės pensijos, tarp jų pareigūnų ir karių, yra kitokio pobūdžio negu socialinio draudimo pensijų, kurios paremtos socialinio draudimo principais, šios rūšies pensijų skyrimą ir mokėjimą nustato atskiri įstatymai. Valstybinių pensijų mokėjimas iš valstybės biudžeto lėšų priklauso nuo valstybės išgalių teikti valstybės paramą dar nesukakusiems senatvės pensijos amžiaus ar nepripažintiems invalidais asmenims, todėl įstatymų leidėjas, atsižvelgdamas į realias finansines galimybes, turi teisę nustatyti, kaip pareigūnų ir karių valstybinės pensijos turi būti mokamos dirbantiems šių pensijų gavėjams. Nuostatų ginčijamos 25 punkto nuostatos tik patikslina Įstatymo normos įgyvendinimą, todėl jos neprieštarauja Konstitucijos 52 straipsniui. Suinteresuoto asmens

atstovės nuomone, turtu laikytina tik gauta pensija, todėl ginčijamos Įstatymo nuostatos neprieštarauja Konstitucijoje įtvirtintiems teisingos pilietinės visuomenės ir teisinės valstybės principams.

3. Suinteresuoto asmens – Vyriausybės atstovės I. Kudrevičiūtės paaiškinimuose teigiama, kad teisių į darbą, pensijas ir socialinę paramą ribojimas įstatymo nustatytais atvejais negali būti laikomas esminiu šių teisių neigimu, nes šios teisės nėra absoliučios teisinės kategorijos. Teisės į darbą, pensijas ir socialinę paramą nėra absoliučiai nepriklausomos nuo valstybės ir, atsižvelgiant į valstybės ekonominį, socialinį lygį, jos gali būti valstybės ribojamos ar neteikiamos. Įstatymo 11 straipsnio ir Nuostatų 25 punkto ginčijamos nuostatos užtikrina visuomenės interesus. Valstybei nustatoma pareiga išlaikyti tik tam tikros kategorijos, o ne visus visuomenės narius, ir šio intereso užtikrinimas yra realiai pagrįstas bei teisėtas. Suinteresuoto asmens atstovės nuomone, ginčijamos, Įstatymo 11 straipsnio ir Nuostatų 25 punkto nuostatos nepažeidžia Konstitucijos.

4. Suinteresuoto asmens – Vyriausybės atstovo A. Sodonio paaiškinimuose teigiama, jog įstatymų leidėjas nustatė bendrą taisyklę, kad į tarnybos laiką pareigūnų ir karių valstybinei pensijai skirti įskaitoma tik tarnyba Lietuvos valstybei. Vyriausybės atstovas pažymi, kad iki Įstatymo įsigaliojimo pareigūnų ir karių valstybinių pensijų santykiai buvo reglamentuojami Vyriausybės 1991 m. liepos 17 d. nutarimu Nr. 281 „Dėl Lietuvos Respublikos prokuratūros, vidaus reikalų, valstybės saugumo, krašto apsaugos sistemų, Aukščiausiosios Tarybos Apsaugos skyriaus darbuotojų, pareigūnų ir karių pensinio aprūpinimo tvarkos“. Taikant šį nutarimą į ištarnautą laiką buvo įskaitomas ir tarnybos TSRS bei jos respublikų atitinkamose tarnybose laikas. Siekdamas apsaugoti pareigūnų ir karių, tęsusių ar pradėjusių tarnybą nuo Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo iki 1995 m. sausio 1 d., teisėtus lūkesčius, įstatymų leidėjas Įstatymo 16 straipsnio 4 dalies 1 punkte nustatė minėtos bendros taisyklės išimtį, t. y. kad šių pareigūnų ir karių tarnybos kitų valstybių atitinkamose tarnybose laikas prilyginamas tarnybos laikui pareigūnų ir karių valstybinei pensijai skirti. Todėl, suinteresuoto asmens atstovo nuomone, Įstatymo 16 straipsnio 4 dalies 1 punktas taikytinas tik pareigūnams ir kariams, pradėjusiems tarnybą iki Įstatymo įsigaliojimo. Taigi Nuostatų 5 punktas neprieštarauja Įstatymo 16 straipsnio 4 dalies 1 punktui.

IV

Rengiant bylą Konstitucinio Teismo posėdžiui buvo gauti Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro L. Linkevičiaus, Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministrės V. Blinkevičiūtės, tuometinio Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro J. Bernatonio, Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro V. Bulovo, Lietuvos Respublikos teisingumo viceministro G. Švedo, Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos valstybės sekretoriaus P. Koverovo, Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro A. Klimavičiaus, Valstybės saugumo departamento generalinio direktoriaus M. Laurinkaus, šio departamento generalinio direktoriaus pavaduotojo A. Pociaus, Specialiųjų tyrimų tarnybos direktoriaus V. Junoko, tuometinio Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos direktoriaus D. Prevelio, laikinai einančios Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos direktoriaus pareigas Č. Zabulėnienės, Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro patarėjo D. Žalimo rašytiniai paaiškinimai.

V

Konstitucinio Teismo posėdyje suinteresuotų asmenų – Seimo ir Vyriausybės atstovai iš esmės pakartojo rašytiniuose paaiškinimuose išdėstytus argumentus.

Konstitucinis Teismas

k o n s t a t u o j a:

I

1. Seimas 1994 m. gruodžio 13 d. priėmė Lietuvos Respublikos vidaus reikalų, valstybės saugumo, krašto apsaugos ir prokuratūros pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymą. Šis įstatymas įsigaliojo nuo 1995 m. sausio 1 d.

Įstatymas ne kartą buvo keičiamas ir (arba) papildomas. 2000 m. gegužės 2 d. priimto Lietuvos Respublikos vidaus reikalų, valstybės saugumo, krašto apsaugos ir prokuratūros pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo pavadinimo, 1, 3, 6, 12, 16 straipsnių papildymo ir pakeitimo įstatymo 1 straipsniu Įstatymo pavadinimas buvo papildytas žodžiais „Specialiųjų tyrimų tarnybos“. 2000 m. liepos 13 d. priimto Lietuvos Respublikos vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos ir prokuratūros pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo pavadinimo, 1, 3, 6, 12, 16 straipsnių papildymo ir pakeitimo įstatymo 1 straipsniu Įstatymo pavadinimas buvo dar kartą papildytas ir išdėstytas taip: „Lietuvos Respublikos vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos, prokuratūros, Kalėjų departamento, jam pavaldžių įstaigų bei valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymas“.

2. Įstatymas, kurio nuostatos yra ginčijamos, reguliuoja vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos, prokuratūros, Kalėjų departamento, jam pavaldžių įstaigų bei valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo ir mokėjimo santykius.

Pareigūnų ir karių valstybinė pensija pagal Lietuvos Respublikos valstybinių pensijų įstatymą yra viena iš valstybinių pensijų rūšių. Be šios valstybinės pensijos, Valstybinių pensijų įstatyme dar yra nustatytos Respublikos Prezidento, Lietuvos Respublikos pirmojo ir antrojo laipsnių, nukentėjusiųjų asmenų, mokslininkų, teisėjų valstybinės pensijos. Pagal Valstybinių pensijų įstatymą vienos jame nustatytos pensijos yra skiriamos ir mokamos už ypatingus nuopelnus Lietuvai (pavyzdžiui, Lietuvos Respublikos pirmojo ir antrojo laipsnių valstybinės pensijos), kitų valstybinių pensijų skyrimas ir mokėjimas yra siejamas su atitinkama tarnyba (pavyzdžiui, tarnyba vidaus reikalų, prokuratūros sistemose ir kt.) arba darbu (pavyzdžiui, moksliniu darbu), dar kitos valstybinės pensijos yra kompensacinio pobūdžio ir mokamos asmenims, kurie yra pripažįstami nukentėjusiais asmenimis (pavyzdžiui, asmenims, tapusiems invalidais dėl 1991 m. sausio 11–13 dienomis vykdytos agresijos ir po to buvusių įvykių, pasipriešinimo 1940–1990 m. okupacijoms (rezistencijos) dalyviams ir t. t.).

Atskirų valstybinių pensijų rūšių skyrimo ir mokėjimo santykius taip pat reguliuoja Lietuvos Respublikos Prezidento įstatymas, Lietuvos Respublikos teisėjų valstybinių pensijų įstatymas, Lietuvos Respublikos mokslininkų valstybinių pensijų laikinasis įstatymas.

Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos, prokuratūros, Kalėjų departamento, jam pavaldžių įstaigų bei valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatyme yra nustatyti asmenys, turintys teisę gauti pareigūnų ir karių valstybinę pensiją, šios pensijos skyrimo ir mokėjimo pagrindai, sąlygos, dydžiai.

Pagal Įstatymą pareigūnų ir karių valstybinę pensiją turi teisę gauti: Vidaus reikalų ministerijos, policijos, Valstybės sienos apsaugos tarnybos ir kitų vidaus reikalų įstaigų pareigūnai, vidaus tarnybos dalinių karininkai, liktinės tarnybos puskarininkiai ir kareiviai, Specialiųjų tyrimų tarnybos pareigūnai, profesinės karo tarnybos kariai, Valstybės saugumo departamento sistemos pareigūnai, prokuratūros pareigūnai, Kalėjų departamento, jam pavaldžių įstaigų bei valstybės įmonių pareigūnai. Šiems asmenims žuvus tarnybos ar mokymų metu dėl priežasčių, susijusių su tarnyba ar mokymais, teisę gauti pareigūnų ir karių valstybinės našlių ir našlaičių pensijas turi jų sutuoktiniai ir vaikai.

Pareigūnų ir karių valstybinė pensija skiriama ir mokama minėtiems pareigūnams ir kariams, išėjusiems iš tarnybos, jeigu jie atitinka Įstatyme nustatytas sąlygas. Šios sąlygos yra įvairios: asmuo yra arba ištarnavęs tam tikrą metų skaičių, arba yra ištarnavęs tam tikrą metų

skaičių ir sukakęs senatvės pensijos amžių, arba asmuo yra pripažintas invalidu dėl priežasčių, susijusių su tarnyba, arba yra atleistas iš tarnybos dėl sveikatos ir kt.

Pagal Įstatymą nuteistiems už tyčinių nusikaltimų padarymą asmenims pareigūnų ir karių valstybinė pensija neskiriama, o paskirtoji nebemokama.

Įstatyme nustatyta, kad pareigūnai ir kariai, kurie įgyja teisę į pareigūnų ir karių valstybinę pensiją, nepraranda teisės į kitas valstybines pensijas, jei įstatymai nenumato kitko. Pagal šiuo metu galiojančius įstatymus minėti pareigūnai ir kariai gauna ir valstybinę socialinio draudimo pensiją, kai atitinka sąlygas šiai pensijai gauti.

Pažymėtina, kad pareigūnų ir karių valstybinės pensijos yra mokamos iš Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto. Pareigūnams ir kariams bei jų šeimos nariams pensijas skiria ir moka Vidaus reikalų ministerija, Specialiųjų tyrimų tarnyba, Valstybės saugumo departamentas, Krašto apsaugos ministerija, Generalinė prokuratūra ar Kalėjų departamentas pagal tai, kurioje iš šių institucijų pensijos gavėjas tarnavo paskiausiai. Pagal galiojančius įstatymus pareigūnų ir karių valstybinės pensijos skyrimas ir mokėjimas nėra grindžiamas nei socialinio draudimo, nei jokiais kitomis specialiomis įmokomis. Pareigūnų ir karių valstybinė pensija apskaičiuojama ir mokama atsižvelgiant į pareigūno ar kario darbo užmokesčio dydį. Tuo tarpu valstybinė socialinio draudimo senatvės pensija ir valstybinė socialinio draudimo invalidumo pensija, nustatytos Lietuvos Respublikos valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatyme, yra mokamos iš Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto. Valstybinės socialinio draudimo senatvės pensijos paskyrimas ir mokėjimas, skirtingai nuo valstybinių pensijų (tarp jų ir pareigūnų ir karių valstybinės pensijos), yra grindžiamas socialinio draudimo įmokomis, kurias moka darbdaviai ir patys darbuotojai. Taigi šiuo atveju žmogus pats tam tikru mastu dalyvauja sudarant materialines šios pensijos mokėjimo prielaidas. Socialinio draudimo įmokų dydžiai yra pagrindas diferencijuoti valstybinių socialinio draudimo senatvės pensijų dydžius. Socialinio draudimo invalidumo pensijų dydžiai nėra visada tiesiogiai susiję su socialinio draudimo įmokų mokėjimu.

3. Pareiškėjas – Vilniaus apygardos administracinis teismas:

a) 2001 m. rugsėjo 18 d. nutartimi prašo ištirti, ar Įstatymo 11 straipsnis (2000 m. gruodžio 21 d. redakcija) neprieštarauja Konstitucijos preambulėje įtvirtintiems teisingos pilietinės visuomenės ir teisinės valstybės principams, Konstitucijos 48 straipsnio 1 daliai ir 52 straipsniui;

b) 2001 m. spalio 9 d. nutartimi prašo ištirti, ar Įstatymo 11 straipsnio 2 dalies (2000 m. gruodžio 21 d. redakcija) sakiny „išėjusiems iš tarnybos pareigūnams ir kariams, kurie po pareigūnų ar karių valstybinių pensijų už tarnybą arba po pareigūnų ar karių valstybinių invalidumo pensijų paskyrimo turi pajamų, nuo kurių skaičiuojamos ir mokamos valstybinio socialinio pensijų draudimo įmokos, arba kurie gauna valstybinio socialinio draudimo ligos (įskaitant ir darbdavio mokamas ligos dienas), motinystės, motinystės (tėvystės) ar bedarbio pašalpas <....>, mokama 30 procentų dydžio pareigūno ar kario valstybinės pensijos dalis“ neprieštarauja Konstitucijos preambulėje įtvirtintiems teisingos pilietinės visuomenės ir teisinės valstybės principams, 23 straipsnio 1 daliai ir 52 straipsniui, įtvirtinančiam valstybės laiduojamą piliečių teisę gauti senatvės ir invalidumo pensijas;

c) 2001 m. gruodžio 4 d. nutartimi prašo ištirti, ar Įstatymo 11 straipsnio 2 dalies (2000 m. gruodžio 21 d. redakcija) nuostata „išėjusiems iš tarnybos pareigūnams ir kariams, kurie po pareigūnų ar karių valstybinių pensijų už tarnybą arba po pareigūnų ar karių valstybinių invalidumo pensijų paskyrimo turi pajamų, nuo kurių skaičiuojamos ir mokamos valstybinio socialinio pensijų draudimo įmokos, arba kurie gauna valstybinio socialinio draudimo ligos (įskaitant ir darbdavio mokamas ligos dienas), motinystės, motinystės (tėvystės) ar bedarbio pašalpas <...>, mokama 30 procentų dydžio pareigūno ar kario valstybinės pensijos dalis“ neprieštarauja Konstitucijos 29 straipsnio 2 daliai ir 48 straipsnio 1 daliai.

Pareiškėjas – Vilniaus apygardos administracinis teismas:

a) 2001 m. spalio 31 d. nutartimi prašo ištirti, ar Įstatymo 13 straipsnio 3 dalis ta apimtimi, kuria nustatyta, kad nuteistam už tyčinio nusikaltimo padarymą asmeniui nutraukiamas paskirtos pareigūnų ir karių valstybinės pensijos mokėjimas, neprieštarauja Konstitucijos 23 straipsniui;

b) 2001 m. lapkričio 13 d. nutartimi prašo ištirti, ar Įstatymo 13 straipsnio 3 dalies nuostata, kad nuteistiems už tyčinių nusikaltimų padarymą asmenims paskirtoji pareigūnų ir karių valstybinė pensija nebemokama, neprieštarauja Konstitucijos 29 straipsnio 1 daliai.

4. Vyriausybė 1995 m. sausio 20 d. nutarimu Nr. 83 patvirtino Vidaus reikalų, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros sistemų pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatus. Šie nuostatai vėliau ne kartą buvo keičiami ir (arba) papildomi.

Vyriausybės 2000 m. liepos 18 d. nutarimo Nr. 861 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1995 m. sausio 20 d. nutarimo Nr. 83 „Dėl Vidaus reikalų, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros sistemų pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatų patvirtinimo ir tarnybos laiko, kurio reikia procentiniam priedui už išstarnautus metus gauti, nustatymo“ dalinio pakeitimo“ 1.4.1 punktu buvo pakeistas šių Nuostatų pavadinimas – jie buvo pavadinti Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos, prokuratūros, Kalėjimų departamento, jam pavaldžių įstaigų bei valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatais.

Pareiškėjas – Vilniaus apygardos administracinis teismas 2001 m. rugsėjo 18 d. nutartimi prašo ištirti, ar Nuostatų 25 punktas neprieštarauja Konstitucijos 48 straipsnio 1 daliai, 52 straipsniui, konstituciniam teisinės valstybės principui.

Pareiškėjas – Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas 2002 m. liepos 26 d. nutartimi prašo ištirti, ar Nuostatų 5 punktas neprieštarauja Įstatymo 16 straipsnio 4 dalies 1 punktui.

5. Konstitucinis Teismas, atsižvelgdamas į pareiškėjų – Vilniaus apygardos administracinio teismo ir Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo prašymuose nurodytą tyrimo dalyką bei išdėstytus argumentus, šioje byloje netirs viso valstybinių pensijų sistemos teisinio reguliavimo ar jo atskirų elementų atitikties Konstitucijai, išskyrus tuos aspektus, kuriuos savo prašymuose yra nurodę pareiškėjai.

II

1. Konstitucijos 52 straipsnyje nustatyta: „Valstybė laiduoja piliečių teisę gauti senatvės ir invalidumo pensijas, socialinę paramą nedarbo, ligos, našlystės, maitintojo netekimo ir kitais įstatymų numatytais atvejais.“

Konstitucijos 52 straipsnyje nustatyti pensinio aprūpinimo ir socialinės paramos pagrindai. Pagal šį Konstitucijos straipsnį įstatymų leidėjas privalo įstatymu nustatyti senatvės ir invalidumo pensijas, taip pat socialinę paramą nedarbo, ligos, našlystės ir maitintojo netekimo atvejais.

Pagal Konstituciją įstatymu gali būti nustatytos ir kitokios, ne tik Konstitucijos 52 straipsnyje nurodytosios pensijos ar socialinė parama (Konstitucinio Teismo 2002 m. balandžio 23 d. ir 2002 m. lapkričio 25 d. nutarimai). Įstatymu taip pat gali būti nustatytos ir pensijos už tam tikrą tarnybą Lietuvos valstybei. Įstatymų leidėjas, nustatydamas tokią pensiją už tarnybą, yra saistomas Konstitucijos normų ir principų, taip pat jos preambulėje įtvirtinto atviros, teisingos, darnios pilietinės visuomenės ir teisinės valstybės siekio.

Pagal Konstituciją pensinio aprūpinimo pagrindai, asmenys, kuriems skiriamos ir mokamos pensijos, pensijų skyrimo ir mokėjimo sąlygos, taip pat pensijų dydžiai nustatomi tik įstatymu. Įstatymų leidėjas, priimdamas įstatymą, kuriame nustatyta, kokiems asmenims yra skiriamos ir mokamos pensijos už tarnybą, šių pensijų skyrimo ir mokėjimo pagrindai ir sąlygos, taip pat šios pensijos dydžiai, kiekvienu atveju turi paisyti Konstitucijos normų ir principų, Konstitucijoje įtvirtintų atviros, teisingos, darnios pilietinės visuomenės ir teisinės valstybės imperatyvų. Pažymėtina, kad jeigu įstatymų leidėjas, reguliuodamas pareigūnų ir karių pensinį aprūpinimą, nepaisytų Konstitucijos, toks pensinis aprūpinimas pagal Konstituciją negalėtų būti laiduojamas.

Nagrinėjamos bylos kontekste pažymėtina, kad įstatymų leidėjas, nustatydamas, kokiems asmenims skiriama ir mokama pareigūnų ir karių valstybinė pensija, pareigūnų ir karių valstybinės pensijos skyrimo ir mokėjimo pagrindus bei sąlygas, taip pat šios pensijos dydžius, yra saistomas konstitucinio socialinės darnos imperatyvo, teisingumo, protingumo bei proporcingumo principų. Jeigu įstatymų leidėjas, nustatydamas pareigūnų ir karių pensiją už tarnybą, neatsižvelgtų į pareigūnų ir karių tarnybos specifiką, konkrečių pareigų pobūdį bei kitas reikšmingas aplinkybes, tokios pensijos skyrimas ir mokėjimas taptų privilegija.

Pažymėtina, kad įstatymų leidėjas, nustatydamas pareigūnų ir karių pensiją už tarnybą, negali įtvirtinti tokio teisinio reguliavimo, pagal kurį asmuo į pensiją išeitų nepagrįstai anksti arba tokiai pensijai gauti būtų nustatytas nepagrįstai trumpas tarnybos ar darbo stažas, arba nustatant skiriamos pensijos dydį nebūtų atsižvelgiama į pareigūno ar kario darbo užmokesčio dydį ar kitaip būtų pažeidžiami teisingumo, protingumo bei proporcingumo principai.

Pažymėtina ir tai, kad pareigūnų ir karių valstybinė pensija savo prigimtimi ir pobūdžiu skiriasi nuo valstybinių socialinio draudimo pensijų (taigi ir nuo senatvės pensijos). Minėta, kad ši pensija skiriama asmenims už atliktą tarnybą Lietuvos valstybei ir yra mokama iš valstybės biudžeto. Nurodyti ypatumai suponuoja tai, kad įstatymų leidėjas turi įgaliojimus nustatyti ir tokį teisinį reguliavimą, kad asmenims, neišėjusiems iš tarnybos, tokia pensija nėra skiriama arba tokia pensija nėra mokama asmenims, kurie išėjo iš tarnybos ir kuriems buvo paskirta ir mokama pareigūnų ir karių valstybinė pensija, kai jie grįžta į tarnybą, už kurią skiriama ir mokama pareigūnų ir karių valstybinė pensija.

Konstitucijos 52 straipsnio nuostata „valstybė laiduoja“ inter alia reiškia, kad įstatymu nustačius tam tikrą pensinį aprūpinimą valstybei kyla pareiga jį garantuoti nurodytiems asmenims tokiais pagrindais bei dydžiais, kurie nustatyti įstatyme, o asmenys, atitinkantys įstatyme nustatytas sąlygas, turi teisę reikalauti, kad valstybė jiems skirtų šią pensiją ir ją mokėtų. Taigi minėta Konstitucijos 52 straipsnio nuostata suponuoja įstatymų leidėjo pareigą, įstatymu nustatant tam tikrą pensiją, įtvirtinti tokį teisinį reguliavimą, kuris užtikrintų šios pensijos mokėjimą asmenims, atitinkantiems įstatyme nustatytas sąlygas.

Valstybė, nustatydamas tokį teisinį reguliavimą, pagal kurį asmenys, atitinkantys įstatymo nustatytas sąlygas (išėjimas iš tarnybos, tarnybos stažas, amžius ir kt.), įgyja teisę į tam tikrą įstatyme nustatytą pensiją už tarnybą, kartu prisiima išpareigojimą tokią pensiją paskirti ir ją mokėti. Asmeniui, atitinkančiam įstatyme nustatytas sąlygas, priklauso teisė reikalauti, kad valstybė vykdytų įstatymu prisiimtą išpareigojimą ir mokėtų nustatyto dydžio išmokas. Konstitucinio Teismo 2000 m. vasario 10 d. nutarime konstatuota, kad jei įstatymu nustatyta kita, Konstitucijos 52 straipsnyje tiesiogiai neįvardyta pensija, pagal Konstituciją ji turi būti garantuota nurodytiems asmenims tokiais pagrindais bei dydžiais, kurie nustatyti įstatyme. Tačiau pabrėžtina ir tai, kad įstatymų leidėjas, nustatydamas tokią pensiją, yra saistomas Konstitucijos.

Kartu pažymėtina, kad valstybėje gali susidaryti tokia ypatinga situacija (ekonominė krizė, gaivalinė nelaimė ir kt.), kai objektyviai trūksta lėšų, būtinų pensijoms mokėti. Tokiais išimtiniais atvejais pensijų santykių teisinis reguliavimas gali būti koreguojamas, taip pat ir mažinant paskirtas bei mokamas pensijas tokiu mastu, koku būtina užtikrinti gyvybiškai svarbius visuomenės interesus, apsaugoti kitas konstitucines vertybes. Sumažintos pensijos gali būti mokamos tik laikinai, t. y. tik tol, kol valstybėje yra susidariusi ypatinga situacija (Konstitucinio Teismo 2002 m. balandžio 23 d. ir 2002 m. lapkričio 25 d. nutarimai). Pažymėtina, kad net ir tokiais išimtiniais atvejais pensijos negali būti mažinamos pažeidžiant Konstitucijoje įtvirtintą pusiausvyrą tarp asmens ir visuomenės interesų; toks pensijų mažinimas turi atitikti konstitucinį proporcingumo principą.

2. Konstitucija – vientisas aktas (Konstitucijos 6 straipsnio 1 dalis). Konstitucijos principai ir normos sudaro darnią sistemą. Nė vienos Konstitucijos nuostatos negalima aiškinti taip, kad būtų iškreiptas arba paneigtas kurios nors kitos konstitucinės nuostatos turinys, nes taip būtų iškreipta viso konstitucinio reguliavimo esmė, pažeista Konstitucijoje įtvirtinta vertybių pusiausvyrą.

Konstitucijos 52 straipsnio nuostatos aiškinamos atsižvelgiant į kitas Konstitucijos nuostatas, o nagrinėjamos bylos kontekste – į konstitucinį teisinės valstybės principą, Konstitucijos 23, 29 straipsnių, 48 straipsnio 1 dalies nuostatas.

3. Konstitucinis teisinės valstybės principas yra universalus principas, kuriuo grindžiama visa Lietuvos teisės sistema ir pati Lietuvos Respublikos Konstitucija; teisinės valstybės principo turinys atsiskleidžia įvairiose Konstitucijos nuostatose ir yra aiškinamas neatsiejamai nuo Konstitucijos preambulėje skelbiamo atviros, teisingos, darnios pilietinės visuomenės ir teisinės valstybės siekio.

Konstitucijoje įtvirtintas teisinės valstybės principas, be kitų reikalavimų, suponuoja ir tai, kad turi būti užtikrintos žmogaus teisės ir laisvės, kad visos valstybės valdžia įgyvendinančios ir kitos valstybės institucijos turi veikti remdamosi teise ir paklusdamos teisei, kad Konstitucija turi aukščiausią teisinę galią ir kad įstatymai, Vyriausybės nutarimai bei kiti teisės aktai turi atitikti Konstituciją.

Neatsiejami teisinės valstybės principo elementai yra teisėtų lūkesčių apsauga, teisinis tikrumas ir teisinis saugumas. Šie principai *inter alia* suponuoja tai, kad valstybė privalo vykdyti priimtus įsipareigojimus asmeniui. Neužtikrinus asmens teisėtų lūkesčių apsaugos, teisinio tikrumo ir teisinio saugumo, nebūtų užtikrintas asmens pasitikėjimas valstybe ir teise (Konstitucinio Teismo 2000 m. vasario 23 d., 2001 m. liepos 12 d., 2002 m. lapkričio 25 d., 2003 m. sausio 24 d., 2003 m. kovo 4 d. nutarimai). Vienas esminių konstitucinio teisinės valstybės principo elementų – teisinio saugumo principas, kuris reiškia, kad valstybė turi pareigą užtikrinti teisinio reguliavimo tikrumą ir stabilumą, apsaugoti teisinių santykių subjektų teises, taip pat įgytas teises, gerbti teisėtus lūkesčius (Konstitucinio Teismo 2001 m. liepos 12 d., 2002 m. lapkričio 5 d., 2003 m. kovo 4 d. ir 2003 m. kovo 17 d. nutarimai).

Pažymėtina ir tai, kad pagal Konstituciją santykiuose su valstybe yra saugomi ir ginami tik tie asmens lūkesčiai, kurie kyla iš pačios Konstitucijos ar iš įstatymų bei kitų teisės aktų, neprieštaraujančių Konstitucijai. Tik tokie asmens lūkesčiai santykiuose su valstybe laikomi teisėtais.

Vienas iš teisėtų lūkesčių principo elementų yra teisių, įgytų pagal Konstituciją, Konstitucijai neprieštaraujančius įstatymus ir kitus teisės aktus, apsauga. Nagrinėjamos bylos kontekste pažymėtina, kad asmenys, kurie pagal įstatymą įgijo tam tikras teises, turi teisę pagrįstai tikėtis, kad šios teisės nustatytą laiką bus išlaikytos ir įgyvendinamos. Pagal šį principą teisinį reguliavimą galima keisti tik laikantis iš anksto nustatytos tvarkos. Pažymėtina, kad keičiant teisinį reguliavimą būtina laikytis Konstitucijos normų ir principų, *inter alia* – principo *lex retro non agit*, kad teisinio reguliavimo pataisomis negalima paneigti asmens įgytų teisių ir teisėtų interesų.

Nagrinėjamos bylos kontekste pažymėtina ir tai, kad įstatymais nustatytas pensijų rūšis, asmenis, turinčius teisę į pensiją, pensijų skyrimo ir mokėjimo pagrindus, sąlygas, pensijų dydžius, valstybei kyla pareiga pensinio aprūpinimo santykiuose laikytis teisėtų lūkesčių apsaugos ir teisinio tikrumo konstitucinių principų. Todėl nustatyto teisinio reguliavimo pakeitimai, kuriais bloginamas pensinis aprūpinimas, galimi tik tada, kai valstybėje susidaro ypatinga situacija ir kai tai būtina kitų konstitucinių vertybių apsaugai. Tai gali būti daroma tik įstatymu ir nepažeidžiant Konstitucijos (Konstitucinio Teismo 2002 m. balandžio 23 d. nutarimas).

Asmuo, atitinkantis įstatyme nustatytas sąlygas, įgyja teisę į įstatymu nustatytą pensiją. Toks asmuo gali pagrįstai tikėtis, kad ši jo teisė bus valstybės saugoma ir ginama. Kai Konstitucijai neprieštaraujančiu įstatymu nustatyta pensija yra paskirta ir mokama, ši asmens įgyta teisė ir teisėtas lūkestis yra sietini ir su šio asmens nuosavybės teisių apsauga.

Kartu pažymėtina, kad konstitucinė įgytų teisių ir teisėtų lūkesčių apsauga nereiškia, jog įstatymu nustatyta pensinio aprūpinimo sistema negali būti pertvarkoma. Pertvarkant šią sistemą kiekvienu atveju privalu paisyti Konstitucijos. Pensijų sistema gali būti pertvarkoma tik įstatymu, tik laiduojant Konstitucijoje numatytas senatvės ir invalidumo pensijas, taip pat paisant valstybės priimtų Konstitucijai neprieštaraujančių įsipareigojimų mokėti atitinkamas pinigines išmokas

asmenims, atitinkantiems įstatymo nustatytus reikalavimus. Jeigu pertvarkant pensijų sistemą neliktų įstatymais nustatytų, Konstitucijos 52 straipsnyje tiesiogiai nenurodytų pensijų arba šių pensijų teisinis reguliavimas būtų iš esmės pakeistas, įstatymų leidėjas privalėtų nustatyti teisingą susidariusių praradimų kompensavimo mechanizmą asmenims, kuriems tokia pensija buvo paskirta ir mokama.

Pažymėtina ir tai, kad įstatymų leidėjas, pertvarkydamas pensijų sistemą taip, kad pakeičiami pensinio aprūpinimo pagrindai, asmenys, kuriems skiriama ir mokama pensija, pensijos skyrimo ir mokėjimo sąlygos, pensinio aprūpinimo dydžiai, privalo numatyti pakankamą pereinamąjį laikotarpį, per kurį asmenys, dirbantys atitinkamą darbą ar atliekantys atitinkamą tarnybą, suteikiančią teisę į atitinkamą pensiją pagal ankstesnį reguliavimą, galėtų pasirengti tokiems pakeitimams.

4. Konstitucijos 23 straipsnyje nustatyta:

„Nuosavybė neliečiama.

Nuosavybės teises saugo įstatymai.

Nuosavybė gali būti paimama tik įstatymo nustatyta tvarka visuomenės poreikiams ir teisingai atlyginama.“

Konstitucinis Teismas, aiškindamas Konstitucijos 23 straipsnio nuostatas, ne kartą yra konstatavęs, kad nuosavybės neliečiamumas ir nuosavybės teisių apsauga *inter alia* reiškia, jog savininkas, kaip subjektinių teisių į nuosavybę turėtojas, turi teisę reikalauti, kad kiti asmenys nepažeistų jo teisių, taip pat kad valstybė turi pareigą užtikrinti nuosavybės teisių gynimą ir apsaugą.

Nagrinėjamos bylos kontekste pažymėtina, kad įstatymu nustačius, jog tam tikri asmenys dėl jų darbo ar tarnybos turi teisę į pareigūnų ir karių valstybinę pensiją, nors ši pensija mokama iš valstybės biudžeto, valstybei kyla pareiga užtikrinti, kad įstatymo reikalavimus atitinkantys asmenys jiems paskyrus tokią pensiją gautų nustatyto dydžio pinigines išmokas. Minėta, jog tai, kad įstatymu yra nustatyta pareigūnų ir karių valstybinė pensija, reiškia, kad valstybė įsipareigoja mokėti nustatyto dydžio pinigines išmokas asmenims dėl jų tarnybos Lietuvos valstybei, jeigu šie asmenys atitinka įstatyme nustatytas sąlygas (išėjimas iš tarnybos, tarnybos stažas, amžius ir kt.). Taigi asmeniui, atitinkančiam šias sąlygas, priklauso teisė reikalauti, kad valstybė vykdytų šį turtinio pobūdžio įsipareigojimą.

Minėta, kad Konstitucija – vientisas aktas, kad jos nuostatos yra susijusios ir sudaro darnią sistemą. Atskleidžiant konstitucinio nuosavybės teisių apsaugos instituto turinį būtina atsižvelgti ne tik į Konstitucijos 23 straipsnį, bet ir į kitas Konstitucijos nuostatas, atskleidžiančias įvairius šios teisės konstitucinės sampratos aspektus: į Konstitucijos 46 straipsnio 1 dalies nuostatą, kad Lietuvos ūkis grindžiamas privačios nuosavybės teise, asmens ūkinės veiklos laisve ir iniciatyva, į Konstitucijos 47 straipsnį, kuriame *inter alia* nustatyta, kad Lietuvos Respublikai išimtinė nuosavybės teise priklauso žemės gelmės, valstybinės reikšmės vidaus vandenys, miškai, parkai, keliai, istorijos, archeologijos ir kultūros objektai, taip pat kad žemę, vidaus vandenį ir miškus įsigyti nuosavybėn Lietuvos Respublikoje užsienio subjektai gali pagal konstitucinį įstatymą ir kad žemės sklypai nuosavybės teise įstatymų nustatyta tvarka ir sąlygomis gali priklausyti užsienio valstybei – jos diplomatinėms ir konsulinėms įstaigoms įkurti, į Konstitucijos 48 straipsnio 1 dalies nuostatą, kad kiekvienas žmogus turi teisę gauti teisingą apmokėjimą už darbą ir socialinę apsaugą nedarbo atveju, į Konstitucijos 49 straipsnio 1 dalies nuostatą, kad kiekvienas dirbantis žmogus turi teisę į kasmetines mokamas atostogas, į Konstitucijos 52 straipsnio nuostatą, kad valstybė laiduoja piliečių teisę gauti senatvės ir invalidumo pensijas, socialinę paramą nedarbo, ligos, našlystės, maitintojo netekimo ir kitais įstatymų numatytais atvejais, taip pat į Konstitucijos 42 straipsnio 3 dalies nuostatą, kad materialinius autoriaus interesus, susijusius su mokslo, technikos, kultūros ir meno kūryba, saugo ir gina įstatymas, ir kt. Nuosavybės teisių apsaugos konstitucinė samprata neatsiejama ir nuo Konstitucijos 18 straipsnio nuostatos, kad žmogaus teisės ir laisvės yra prigimtinės, nuo Konstitucijos 29 straipsnyje įtvirtinto asmenų lygybės įstatymui, teismui ir kitoms

valstybės institucijoms ar pareigūnams principo, nuo Konstitucijos 30 straipsnyje įtvirtintos asmens, kurio konstitucinės teisės ar laisvės pažeidžiamos, teisės kreiptis į teismą bei nuostatos, kad asmeniui padarytos materialinės ir moralinės žalos atlyginimą nustato įstatymas, ir kt.

Konstitucijos 23 straipsnio nuostatas siejant su nurodytų Konstitucijos straipsnių nuostatomis konstatuotina, kad nuosavybės teisių konstitucinė apsauga reiškia ir iš Konstitucijos bei Konstitucijai neprieštaraujančių įstatymų kylančios teisės reikalauti, kad būtų įvykdyti turinio pobūdžio įsipareigojimai asmeniui, apsaugą. Antai asmens reikalavimai išmokėti teisingą atlyginimą už darbą yra ginami ne tik pagal Konstitucijos 48 straipsnio 1 dalį, bet ir pagal Konstitucijos 23 straipsnio 2 dalies nuostatą, kad nuosavybės teisės saugo įstatymai, o asmens reikalavimai mokėti įstatymu nustatytas pensinio aprūpinimo išmokas yra ginami ne tik pagal Konstitucijos 52 straipsnį, bet ir pagal Konstitucijos 23 straipsnį. Pažymėtina, kad pastaruoju atveju teisė reikalauti mokėti pagal Konstituciją ir jai neprieštaraujančius įstatymus nustatytas pensinio aprūpinimo išmokas kyla iš Konstitucijos 52 straipsnio, o pagal Konstitucijos 23 straipsnį yra ginami šios teisės turiniai aspektai. Nurodyta aplinkybė kaip tik ir lemia šios įgytos teisės gynybos remiantis Konstitucijos 23 straipsniu specifika. Ši specifika *inter alia* reiškia, kad iškilus klausimui dėl įgytos teisės gynybos pagal Konstitucijos 23 straipsnį, pirmiausia reikia nustatyti, ar reikalavimas mokėti pensiją yra grindžiamas Konstitucijos 52 straipsniu ir (ar) kitomis Konstitucijos nuostatomis.

Nagrinėjamos bylos kontekste pažymėtina, kad valstybei tenka pareiga vykdyti tuos turinio pobūdžio įsipareigojimus, kuriuos ji prisiėmė įstatymu nustatydamą tokį reguliavimą, pagal kurį asmuo, atitinkantis įstatymo nustatytas sąlygas, įgyja teisę į pareigūnų ir karių valstybinę pensiją. Pagal Įstatymą teisę gauti pareigūnų ir karių valstybinę pensiją turi tik Įstatyme nurodyti asmenys. Ši pensija išėjusiems iš tarnybos asmenims skiriama ir mokama, jeigu jie yra ištarnavę tam tikrą metų skaičių arba yra ištarnavę tam tikrą metų skaičių ir sukakę senatvės pensijos amžių, arba yra pripažinti invalidais dėl priežasčių, susijusių su tarnyba, arba yra atleisti iš tarnybos dėl sveikatos ir kt. Valstybės pareiga mokėti pareigūnų ir karių valstybinę pensiją už tarnybą kyla iš Įstatyme įtvirtinto valstybės įsipareigojimo asmeniui, atitinkančiam Įstatymo nustatytas sąlygas, mokėti paskirto dydžio valstybinę pensiją.

Taigi pagal Konstitucijos 23 straipsnį asmenys, kuriems valstybinė pareigūnų ir karių pensija buvo paskirta ir mokama, turi teisę reikalauti, kad jiems tokio dydžio išmokos, kokios buvo paskirtos ir mokamos, būtų mokamos ir toliau. Pažymėtina, kad pagal Konstituciją paskirtos ir mokamos pensijos gali būti mažinamos tik valstybėje susidarius ypatingai situacijai, kai objektyviai trūksta lėšų, būtinų pensijoms mokėti. Tokiu atveju paskirtos ir mokamos pensijos gali būti mažinamos tokiu mastu, koku būtina užtikrinti gyvybiškai svarbius visuomenės interesus, apsaugoti kitas konstitucines vertybes. Taip pat pažymėtina, kad sumažintos pensijos gali būti mokamos tik laikinai. Be to, vykdant pensijų sistemos reformą vienu pensijų gali nelikti, kitų dydžiai gali sumažėti. Tokiu atveju įstatymų leidėjas privalo nustatyti asmenims dėl tokio reguliavimo pasikeitimo susidariusių praradimų teisingo kompensavimo mechanizmą. Priešingu atveju teisinis reguliavimas, pagal kurį yra nutraukiamas ar sumažinamas paskirtos ir mokamos pareigūnų ir karių valstybinės pensijos mokėjimas, vertintinas kaip pažeidžiantis Konstitucijos 23 straipsnio 2 dalį, kurioje įtvirtinta, kad nuosavybės teisės saugo įstatymas.

Pažymėtina, kad nuosavybės teisę gina ir tarptautinės teisės aktai. Europos Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos, garantuojant kai kurias kitas teises ir laisves, be tų, kurios joje nurodytos, Pirmojo protokolo (toliau – ir Pirmojo protokolo) 1 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad kiekvienas fizinis ar juridinis asmuo turi teisę disponuoti savo nuosavybe, kad iš nieko negali būti atimta jo nuosavybė, nebent visuomenės interesais ir tik remiantis įstatymu arba tarptautinės teisės bendraisiais principais. Šio straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad 1 dalies nuostatos joku būdu neturi riboti valstybės teisės leisti ir tokius įstatymus, kokių jai reikia, kad galėtų kontroliuoti, ar nuosavybė naudojama visuomenės interesais, arba kad garantuotų mokesčių, kitų rinkliavų ir baudų mokėjimą.

Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudencijoje Pirmojo protokolo 1 straipsnyje nustatytos kiekvieno fizinio ar juridinio asmens teisės disponuoti savo nuosavybe gynyba taikoma ne tik valstybių civiliniuose įstatymuose *expressis verbis* nurodytiems nuosavybės teisės objektams, bet ir ekonominiams interesams (byla Tre Traktöer Aktiebolag prieš Švediją (Cour eur. D. H., arržt Tre Traktörer Aktiebolag c. Sučde, du 7 juillet 1989, série A no 159)), ekonominėms teisėms, atspindinčioms firmos santykius su klientais bei veiklos ryšius (byla Van Marle ir kiti prieš Nyderlandus (Cour eur. D. H., arržt Van Marle et autres c. Pays-Bas, du 26 juin 1986, série A no 101)), turtinio pobūdžio reikalavimo teisėms (byla Pressos Compania Naviera SA ir kiti prieš Belgiją (Cour eur. D. H., arržt Pressos Compania Naviera SA et autres c. Belgique, du 20 novembre 1995, série A no 332)), reikalavimams išmokėti išlaidas, susidariusias vykdant įsipareigojimus pagal sutartį (byla Raffineries Grecques Stran ir Stratis Andreadis prieš Graikiją (Cour eur. D. H., arržt Raffineries Grecques Stran et Stratis Andreadis c. Grèce, du 9 décembre 1994, série A no 301-B)), teisei į pensiją, atsiradusiai dėl darbo (byla Gaygusuz prieš Austriją (Cour eur. D. H., arržt Gaygusuz c. Autriche, du 16 septembre 1996, Recueil 1996-IV)), teisei į senatvės pensiją (byla Wessels-Bergervoet prieš Nyderlandus (Cour. Eur. D. H., arržt Wessels-Bergervoet c. Pays-Bas du 4 juin 2002)) ir kt. Europos Žmogaus Teisių Teismas yra pažymėjęs, kad pagal Europos Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvenciją yra ginama asmens turima nuosavybė ar turtas, taip pat ir teisiniai reikalavimai (pretenzijos), kuriais remdamasis pareiškėjas gali įrodinėti, jog turi bent „teisėtą lūkestį“ disponuoti nuosavybe (sprendimas dėl priimtino Malhous prieš Čekijos Respubliką (Cour eur. D. H., décision sur la recevabilité, Malhous c. la Republique Tchèque, du 13 décembre 2000, Recueil des arržts et décisions 2001-X)). Pirmojo protokolo 1 straipsnyje įtvirtintos kiekvieno fizinio ar juridinio asmens teisės disponuoti savo nuosavybe garantijos įvertinus visas bylos aplinkybes taip pat buvo taikomos ginant ekonominius interesus, kylančius iš socialinių pašalpų mokėjimo, akcijų, nekilnojamojo turto, žemės valdymo ir t. t.

Kartu pažymėtina, kad pagal Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudenciją (sprendimas dėl priimtino Schwengel prieš Vokietiją (Cour eur. D. H., décision sur la recevabilité, Schwengel c. l'Allemagne, le 2 mars 2000), sprendimas dėl priimtino Jankovic prieš Kroatiją (Cour eur. D. H., décision sur la recevabilité Jankovic c. la Croatie, le 12 octobre 2000, Recueil des arržts et décisions 2001-X), sprendimas dėl priimtino Skórkiewicz prieš Lenkiją (European Court of H. R., Decision as to the admissibility, Skórkiewicz v. Poland, 1 June 1999)), Europos Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos Pirmojo protokolo 1 straipsniu negalima remtis, jeigu yra sumažinta ar panaikinta speciali turtinio pobūdžio privilegija, paskirta politiniais motyvais.

Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudencija taikant Europos Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos Pirmojo protokolo 1 straipsnį nepaneigia pensinio aprūpinimo ar socialinės apsaugos pertvarkymo galimybes. Europos Žmogaus Teisių Teismas, atsižvelgdamas į konkrečias aplinkybes (sprendimas dėl priimtino Jankovic prieš Kroatiją (Cour eur. D. H., décision sur la recevabilité Jankovic c. la Croatie, le 12 octobre 2000, Recueil des arržts et décisions 2001-X)), yra konstatavęs, kad valstybė, reguliuodama socialinę politiką, turi pakankamai plačias galimybes keisti pensijų dydžius. Tačiau iš Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudencijos matyti, kad keičiant šios srities teisinį reguliavimą būtina paisyti tam tikrų reikalavimų. Antai Europos Žmogaus Teisių Teismas yra pažymėjęs, kad vartojamos priemonės turi atitikti siekiamą tikslą, kad, atsižvelgiant į Pirmojo protokolo 1 straipsnio 2 dalį, valstybės įsikišimas turi užtikrinti pusiausvyrą tarp bendro visuomenės intereso ir reikalavimo apsaugoti asmens pagrindines teises (byla Sporrang ir Lönnroth prieš Švediją (Cour eur. D. H., arržt Sporrang et Lönnroth c. Sučde, du 23 septembre 1982, série A no 52), byla Spadea ir Scalabrino prieš Italiją (Cour eur. D. H., arržt Spadea et Scalabrino c. Italie, du 28 septembre 1995, série A 315-B) ir kitos bylos).

Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudencija, kaip teisės aiškinimo šaltinis, yra aktuali ir Lietuvos teisės aiškinimui bei taikymui (Konstitucinio Teismo 2000 m. gegužės 8 d., 2001 m. gegužės 10 d., 2002 m. rugsėjo 19 d., 2002 m. spalio 23 d. ir 2003 m. kovo 24 d. nutarimai).

5. Konstitucijos 48 straipsnio 1 dalyje nustatyta: „Kiekvienas žmogus gali laisvai pasirinkti darbą bei verslą ir turi teisę turėti tinkamas, saugias ir sveikas darbo sąlygas, gauti teisingą apmokėjimą už darbą ir socialinę apsaugą nedarbo atveju.“

Konstitucijos 48 straipsnio 1 dalyje *inter alia* yra įtvirtinta, kad kiekvienas žmogus gali laisvai pasirinkti darbą bei verslą. Ši laisvė yra viena iš būtinų žmogaus gyvybinių poreikių tenkinimo, deramos padėties visuomenėje užtikrinimo sąlygų. Konstitucinė kiekvieno žmogaus laisvė pasirinkti darbą bei verslą suponuoja įstatymų leidėjo pareigą sudaryti teises prielaidas įgyvendinti šią laisvę. Sudarydamas jas, įstatymų leidėjas turi įgaliojimus, atsižvelgdamas į darbo bei verslo pobūdį, nustatyti teisės laisvai pasirinkti darbą bei verslą įgyvendinimo sąlygas. Tai darydamas jis turi paisyti Konstitucijos.

Konstitucinis Teismas 2000 m. birželio 30 d., 2002 m. lapkričio 25 d. nutarimuose konstatavo, kad pagal Konstituciją negalima nustatyti tokio teisinio reguliavimo, pagal kurį asmuo, įgyvendindamas vieną konstitucinę teisę, netektų galimybės įgyvendinti kitą konstitucinę teisę.

Nagrinėjamos bylos kontekste pažymėtina, kad pagal Konstituciją negalima nustatyti tokio teisinio reguliavimo, kad asmenims, kuriems valstybė laiduoja teisę gauti pagal Įstatymą paskirtą pareigūnų ir karių valstybinę pensiją, dėl gaunamos pensijos būtų suvaržytos galimybės laisvai pasirinkti kitą darbą bei verslą, nors tokie asmenys ir atitiktų norintiesiems dirbti darbą ar verstis verslu nustatytas sąlygas.

6. Konstitucijos 29 straipsnyje nustatyta:

„Įstatymui, teismui ir kitoms valstybės institucijoms ar pareigūnams visi asmenys lygūs.

Žmogaus teisių negalima varžyti ir teikti jam privilegijų dėl jo lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų pagrindu.“

Konstitucijos 29 straipsnio 1 dalyje yra įtvirtinta formali visų asmenų lygybė, šio straipsnio 2 dalyje įtvirtintas asmenų nediskriminavimo ir privilegijų neteikimo principas. Konstitucinis asmenų lygybės įstatymui principas reiškia žmogaus prigimtine teisę būti traktuojamam vienodai su kitais.

Konstitucinis Teismas savo nutarimuose ne kartą yra konstatavęs, kad šio principo turi būti laikomasi ir leidžiant įstatymus, ir juos taikant. Nurodytas principas įpareigoja vienodus faktus vertinti vienodai ir draudžia iš esmės tokius pat faktus savavališkai vertinti skirtingai. Pažymėtina ir tai, kad, kita vertus, konstitucinis asmenų lygybės įstatymui principas nepaneigia to, kad įstatyme gali būti nustatytas nevienodas teisinis reguliavimas tam tikrų asmenų kategorijų, esančių skirtingose padėtyse, atžvilgiu. Socialinio gyvenimo įvairovė gali lemti teisinio reguliavimo būdą ir turinį.

Vertinant tai, ar pagrįstai yra nustatytas skirtingas reguliavimas, būtina atsižvelgti į konkrečias teises aplinkybes. Pirmiausia turi būti įvertinti asmenų ir objektų, kuriems taikomas skirtingas teisinis reguliavimas, teisinės padėties skirtumai, taip pat reikia atsižvelgti į teisės aktų suderinamumą pagal hierarchiją ir kt. (Konstitucinio Teismo 1996 m. vasario 28 d. nutarimas). Konkrečios teisės normos atitiktį Konstitucijos 29 straipsniui galima įvertinti tik atsižvelgus į visas turinčias reikšmės aplinkybes.

Konstitucijos 29 straipsnyje įtvirtintas visų asmenų lygybės principas apima ir diskriminacijos, ir privilegijų draudimą. Diskriminacija dažniausiai suprantama kaip žmogaus teisių varžymas atsižvelgiant į lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų ar kitus požymius. Tačiau diskriminacija ar privilegijomis nelaikytinas toks diferencijuotas teisinis reguliavimas, kai jis taikomas tam tikroms vienodais požymiais pasižyminčioms asmenų grupėms, jeigu taip siekiama pozityvių, visuomeniškai reikšmingų tikslų. Konstitucinio Teismo 1995 m. sausio 24 d. išvadoje pažymėta, kad vadinamoji „pozityvi diskriminacija“ negali būti traktuojama kaip privilegijų teikimas. Diskriminaciniams ribojimams nepriskiriami ir specialūs reikalavimai arba tam tikros sąlygos, kai jų nustatymas būna susijęs su reguliuojamų santykių ypatumais.

III

Dėl Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos, prokuratūros, Kalėjų departamento, jam pavaldžių įstaigų bei valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 11 straipsnio 2 dalies (2000 m. gruodžio 21 d. redakcija) nuostatų atitikties Konstitucijos 23 straipsniui, 29 straipsnio 2 daliai, 48 straipsnio 1 daliai, 52 straipsniui, konstituciniam teisinės valstybės principui.

1. Įstatymo 11 straipsnyje (1994 m. gruodžio 13 d. redakcija) buvo nustatyta: „Tarnaujantiems pareigūnams ir kariams valstybinės pensijos nemokamos, išskyrus našlių pensijas. Pareigūnų ir karių valstybinės pensijos išėjusiems iš tarnybos pareigūnams ir kariams mokamos šio įstatymo nustatytų dydžių, neatsižvelgiant į jų gaunamas pajamas. Pensininkams, gaunantiems visišką valstybės išlaikymą, pareigūnų ir karių valstybinės pensijos nemokamos.“

2. Seimas 2000 m. gruodžio 21 d. priimtu Lietuvos Respublikos vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos, prokuratūros, Kalėjų departamento, jam pavaldžių įstaigų bei valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 11 straipsnio pakeitimo įstatymu pakeitė Įstatymo 11 straipsnį ir jį išdėstė taip:

„11 straipsnis. Pensijos mokėjimas tarnaujantiems ir dirbantiems pensininkams

Tarnaujantiems pareigūnams ir kariams valstybinės pensijos nemokamos, išskyrus našlių pensijas.

Išėjusiems iš tarnybos pareigūnams ir kariams, kurie po pareigūnų ar karių valstybinių pensijų už tarnybą arba po pareigūnų ar karių valstybinių invalidumo pensijų paskyrimo turi pajamų, nuo kurių skaičiuojamos ir mokamos valstybinio socialinio pensijų draudimo įmokos, arba kurie gauna valstybinio socialinio draudimo ligos (įskaitant ir darbdavio mokamas ligos dienas), motinystės, motinystės (tėvystės) ar bedarbio pašalpas <...>, mokama 30 procentų dydžio pareigūnų ar karių valstybinės pensijos dalis. Mokėtini 30 procentų skaičiuojami nuo apskaičiuotos pareigūnų ar karių valstybinės pensijos (šio įstatymo 7 ir 9 straipsniai). Tais atvejais, kai apskaičiuotos pareigūnų ar karių valstybinės pensijos dydis (šio įstatymo 7, 9 straipsniai ir 16 straipsnio 7 dalis) turi būti apribojamas Valstybinių pensijų įstatymo 3 straipsnio 3 dalies nustatyta tvarka, mokėtini 30 procentų skaičiuojami nuo pareigūnų ar karių valstybinės pensijos apriboto dydžio.

Šio straipsnio antroje dalyje nustatyta tvarka mokamos pensijos ir už išstarnautus metus bei invalidumo pensijos, paskirtos atitinkamiems pareigūnams ir kariams galiojusia iki 1995 m. sausio 1 d. tvarka, neatsižvelgiant į tai, ar buvo jos perskaičiuotos pagal šį įstatymą (16 straipsnio dešimtoji dalis), ar nebuvo perskaičiuotos (16 straipsnio antroji dalis), jeigu šių pensijų gavėjai po pensijų paskyrimo turi draudžiamųjų pajamų.

Pareigūnų ar karių valstybinės pensijos gavėjas privalo pranešti jam pensiją mokančiai institucijai apie turimas draudžiamąsias pajamas per 10 dienų nuo šių pajamų atsiradimo dienos. Jeigu apie šias pajamas laiku nepranešama ir dėl to permokama pensija, permokėtos pensijos suma išieškoma iš pensijos gavėjo Valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymo ir kitų įstatymų nustatyta tvarka.

Pensininkams, gaunantiems visišką valstybės išlaikymą, pareigūnų ir karių valstybinės pensijos nemokamos.“

Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos, prokuratūros, Kalėjų departamento, jam pavaldžių įstaigų bei valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 11 straipsnio pakeitimo įstatymas įsigaliojo nuo 2001 m. sausio 1 d.

2.1. Pareiškėjas – Vilniaus apygardos administracinis teismas:

a) 2001 m. rugsėjo 18 d. nutartimi prašo ištirti, ar Įstatymo 11 straipsnis (2000 m. gruodžio 21 d. redakcija) neprieštarauja Konstitucijos preambulėje įtvirtintiems teisingos pilietinės visuomenės ir teisinės valstybės principams, Konstitucijos 48 straipsnio 1 daliai ir 52 straipsniui;

b) 2001 m. spalio 9 d. nutartimi prašo ištirti, ar Įstatymo 11 straipsnio 2 dalies (2000 m. gruodžio 21 d. redakcija) sakiny s „Išėjusiems iš tarnybos pareigūnams ir kariams, kurie po pareigūnų ar karių valstybinių pensijų už tarnybą arba po pareigūnų ar karių valstybinių invalidumo pensijų paskyrimo turi pajamų, nuo kurių skaičiuojamos ir mokamos valstybinio socialinio pensijų draudimo įmokos, arba kurie gauna valstybinio socialinio draudimo ligos (įskaitant ir darbdavio mokamas ligos dienas), motinystės, motinystės (tėvystės) ar bedarbio pašalpas <...>, mokama 30 procentų dydžio pareigūno ar kario valstybinės pensijos dalis“ neprieštarauja Konstitucijos preambulėje įtvirtintiems teisingos pilietinės visuomenės ir teisinės valstybės principams, 23 straipsnio 1 daliai ir 52 straipsniui, įtvirtinančiam valstybės laiduojamą piliečių teisę gauti senatvės ir invalidumo pensijas;

c) 2001 m. gruodžio 4 d. nutartimi prašo ištirti, ar Įstatymo 11 straipsnio 2 dalies (2000 m. gruodžio 21 d. redakcija) nuostata „išėjusiems iš tarnybos pareigūnams ir kariams, kurie po pareigūnų ar karių valstybinių pensijų už tarnybą arba po pareigūnų ar karių valstybinių invalidumo pensijų paskyrimo turi pajamų, nuo kurių skaičiuojamos ir mokamos valstybinio socialinio pensijų draudimo įmokos, arba kurie gauna valstybinio socialinio draudimo ligos (įskaitant ir darbdavio mokamas ligos dienas), motinystės, motinystės (tėvystės) ar bedarbio pašalpas <...>, mokama 30 procentų dydžio pareigūno ar kario valstybinės pensijos dalis“ neprieštarauja Konstitucijos 29 straipsnio 2 daliai ir 48 straipsnio 1 daliai.

2.2. Nors pareiškėjas – Vilniaus apygardos administracinis teismas 2001 m. rugsėjo 18 d. nutartimi prašo ištirti, ar Konstitucijai neprieštarauja visas Įstatymo 11 straipsnis (2000 m. gruodžio 21 d. redakcija), tačiau iš nutarties motyvų matyti, jog pareiškėjas abejoja ne Įstatymo viso 11 straipsnio, o tik 11 straipsnio 2 dalies (2000 m. gruodžio 21 d. redakcija) nuostatos „išėjusiems iš tarnybos pareigūnams ir kariams, kurie po pareigūnų ar karių valstybinių pensijų už tarnybą arba po pareigūnų ar karių valstybinių invalidumo pensijų paskyrimo turi pajamų, nuo kurių skaičiuojamos ir mokamos valstybinio socialinio pensijų draudimo įmokos, arba kurie gauna valstybinio socialinio draudimo ligos (įskaitant ir darbdavio mokamas ligos dienas), motinystės, motinystės (tėvystės) ar bedarbio pašalpas <...>, mokama 30 procentų dydžio pareigūno ar kario valstybinės pensijos dalis“ atitiktimi Konstitucijos 52 straipsniui, 23 straipsniui, 48 straipsnio 1 daliai, 29 straipsnio 2 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui.

2.3. Pareiškėjas – Vilniaus apygardos administracinis teismas 2001 m. rugsėjo 18 d. ir 2001 m. gruodžio 4 d. nutartimis prašo ištirti, ar Įstatymo 11 straipsnio 2 dalies (2000 m. gruodžio 21 d. redakcija) nuostata „išėjusiems iš tarnybos pareigūnams ir kariams, kurie po pareigūnų ar karių valstybinių pensijų už tarnybą arba po pareigūnų ar karių valstybinių invalidumo pensijų paskyrimo turi pajamų, nuo kurių skaičiuojamos ir mokamos valstybinio socialinio pensijų draudimo įmokos, arba kurie gauna valstybinio socialinio draudimo ligos (įskaitant ir darbdavio mokamas ligos dienas), motinystės, motinystės (tėvystės) ar bedarbio pašalpas <...>, mokama 30 procentų dydžio pareigūno ar kario valstybinės pensijos dalis“ neprieštarauja Konstitucijos preambulėje įtvirtintiems teisingos pilietinės visuomenės ir teisinės valstybės principams.

Konstitucijos preambulėje skelbiamas atviros, teisingos, darnios pilietinės visuomenės ir teisinės valstybės siekis. Konstitucijoje įtvirtintos vertybės ir siekiai yra išreiškiami jos normose bei principuose. Atviros, teisingos, darnios pilietinės visuomenės ir teisinės valstybės siekis aiškintinas neatsiejamai nuo Konstitucijos normų ir principų, tarp jų ir konstitucinio teisinės valstybės principo, kuris įkūnija Konstitucijos preambulėje įtvirtintus siekius (Konstitucinio Teismo 2000 m. vasario 23 d., 2000 m. spalio 18 d., 2001 m. liepos 12 d. ir 2003 m. kovo 4 d. nutarimai).

Konstitucinis Teismas tirs, ar pareiškėjo ginčijama Įstatymo 11 straipsnio 2 dalies (2000 m. gruodžio 21 d. redakcija) nuostata neprieštarauja konstituciniam teisinės valstybės principui.

2.4. Konstitucinis Teismas pagal pareiškėjo – Vilniaus apygardos administracinio teismo prašymus tirs, ar Įstatymo 11 straipsnio 2 dalies (2000 m. gruodžio 21 d. redakcija) nuostata „išėjusiems iš tarnybos pareigūnams ir kariams, kurie po pareigūnų ar karių valstybinių pensijų už tarnybą arba po pareigūnų ar karių valstybinių invalidumo pensijų paskyrimo turi pajamų, nuo kurių

skaičiuojamos ir mokamos valstybinio socialinio pensijų draudimo įmokos, arba kurie gauna valstybinio socialinio draudimo ligos (įskaitant ir darbdavio mokamas ligos dienas), motinystės, motinystės (tėvystės) ar bedarbio pašalpas <...>, mokama 30 procentų dydžio pareigūno ar kario valstybinės pensijos dalis“ neprieštarauja Konstitucijai.

3. Minėta, jog Įstatymo 11 straipsnyje (1994 m. gruodžio 13 d. redakcija) buvo nustatyta, kad pareigūnų ir karių valstybinės pensijos išėjusiems iš tarnybos pareigūnams ir kariams mokamos Įstatymo nustatytą dydžių, neatsižvelgiant į jų gaunamas pajamas.

Taip pat minėta, jog Įstatymo 11 straipsnio 2 dalies (2000 m. gruodžio 21 d. redakcija) nuostatoje įtvirtinta, kad išėjusiems iš tarnybos pareigūnams ir kariams, kurie po pareigūnų ar karių valstybinių pensijų už tarnybą arba po pareigūnų ar karių valstybinių invalidumo pensijų paskyrimo turi pajamų, nuo kurių skaičiuojamos ir mokamos valstybinio socialinio pensijų draudimo įmokos, arba kurie gauna valstybinio socialinio draudimo ligos (įskaitant ir darbdavio mokamas ligos dienas), motinystės, motinystės (tėvystės) ar bedarbio pašalpas, mokama 30 procentų dydžio pareigūno ar kario valstybinės pensijos dalis.

Pažymėtina, kad pagal Įstatymo 11 straipsnio 1 dalį (2000 m. gruodžio 21 d. redakcija) tarnaujantiems pareigūnams ir kariams pareigūnų ir karių valstybinė pensija nėra mokama, išskyrus našlių pensiją. Tai *inter alia*, reiškia kad pagal įstatymą išėjusiems iš tarnybos pareigūnams ir kariams, kuriems buvo paskirta ir mokama pareigūnų ir karių valstybinė pensija, vėl grįžus į tarnybą tokia pensija nėra mokama.

Pareiškėjo nuomone, ginčijamoje Įstatymo 11 straipsnio 2 dalies (2000 m. gruodžio 21 d. redakcija) nuostatoje įtvirtintu reguliavimu minėtiems išėjusiems iš tarnybos pareigūnams ir kariams buvo apribotas mokamos valstybinės pensijos, paskirtos pagal anksčiau galiojusį teisinį reguliavimą, dydis. Todėl Vilniaus apygardos administraciniam teismui kilo abejonė dėl ginčijamos nuostatos konstitucingumo.

4. Sprendžiant, ar ginčijama Įstatymo 11 straipsnio 2 dalies (2000 m. gruodžio 21 d. redakcija) nuostata neprieštarauja Konstitucijos 52, 23 straipsniams, 48 straipsnio 1 daliai, 29 straipsnio 2 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui, pažymėtina, kad joje įtvirtinta taisyklė, jog pareigūnams ir kariams, išėjusiems iš tarnybos ir po pareigūnų ir karių valstybinių pensijų už tarnybą arba po pareigūnų ar karių valstybinių invalidumo pensijų paskyrimo turintiems atitinkamų pajamų ar gaunantiems atitinkamas pašalpas, yra mokama ne visa nustatyto dydžio pareigūnų ir karių pensija, o tik 30 procentų dydžio jos dalis.

Palyginus šį teisinį reguliavimą su Įstatymo 11 straipsnyje (1994 m. gruodžio 13 d. redakcija) įtvirtintu teisiniu reguliavimu konstatuotina, kad šiems pareigūnams ir kariams, išėjusiems iš tarnybos, buvo sumažintas paskirtos, o tais atvejais, kai pensija paskirta ir mokama, taip pat ir mokėtos pensijos dydis.

5. Šiame Konstitucinio Teismo nutarime konstatuota, kad Konstitucijos 52 straipsnio nuostata „valstybė laiduoja“ *inter alia* reiškia, kad įstatymu nustačius tam tikrą pensinį aprūpinimą valstybei kyla pareiga jį garantuoti nurodytiems asmenims tokiais pagrindais bei dydžiais, kurie yra nustatyti įstatymo, o asmenys, atitinkantys įstatymo nustatytas sąlygas, turi teisę reikalauti, kad valstybė jiems skirtų šią pensiją ir ją mokėtų. Taigi minėta Konstitucijos 52 straipsnio nuostata suponuoja įstatymų leidėjo pareigą, įstatymu nustatant tam tikrą pensiją, įtvirtinti tokį teisinį reguliavimą, kuris užtikrintų šios pensijos mokėjimą asmenims, atitinkantiems įstatymo nustatytas sąlygas.

Šiame Konstitucinio Teismo nutarime konstatuota, kad pagal Konstituciją paskirtos ir mokamos pensijos gali būti mažinamos tik valstybėje susidarius ypatingai situacijai, kai objektyviai trūksta lėšų, būtinų pensijoms mokėti. Tokiu atveju paskirtos ir mokamos pensijos gali būti mažinamos tokiu mastu, koku būtina užtikrinti gyvybiškai svarbius visuomenės interesus, apsaugoti kitas konstitucines vertybes. Pažymėtina, kad sumažintos pensijos gali būti mokamos tik laikinai. Be to, vykdant pensijų sistemos reformą vienų pensijų gali nelikti, kitų dydžiai gali

sumažėti. Tokiu atveju įstatymų leidėjas privalo nustatyti asmenims dėl tokio reguliavimo pasikeitimo susidariusių praradimų teisingo kompensavimo mechanizmą.

Kitais atvejais nustačius teisinį reguliavimą, pagal kurį yra nutraukiamas ar sumažinamas paskirtos ir mokamos pareigūnų ir karių valstybinės pensijos mokėjimas, būtų pažeista Konstitucijos 52 straipsnio nuostata, kad valstybė laiduoja pensijas įstatymo nustatytais atvejais.

Minėta, kad asmuo, kuris atitinka įstatymo nustatytas sąlygas pareigūnų ar karių valstybinei pensijai gauti, turi teisę į šią pensiją. Jeigu asmeniui pareigūnų ar karių valstybinė pensija buvo paskirta ir mokama, tai ji turi būti mokama ir toliau. Ginčijamoje Įstatymo 11 straipsnio 2 dalyje (2000 m. gruodžio 21 d. redakcija) nustačius, kad atitinkamiems asmenims mokama ne visa paskirta pensija, o tik 30 procentų dydžio jos dalis, yra sumažintas paskirtos ir iki tol mokėtos pareigūnų ir karių valstybinės pensijos dydis. Tokiu teisiniu reguliavimu yra pažeidžiama Konstitucijos 52 straipsnio nuostata, kad valstybė laiduoja teisę gauti pensijas ir socialinę paramą įstatymo numatytais atvejais.

Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus darytina išvada, kad ginčijama Įstatymo 11 straipsnio 2 dalies (2000 m. gruodžio 21 d. redakcija) nuostata „išėjusiems iš tarnybos pareigūnams ir kariams, kurie po pareigūnų ar karių valstybinių pensijų už tarnybą arba po pareigūnų ar karių valstybinių invalidumo pensijų paskyrimo turi pajamų, nuo kurių skaičiuojamos ir mokamos valstybinio socialinio pensijų draudimo įmokos, arba kurie gauna valstybinio socialinio draudimo ligos (įskaitant ir darbdavio mokamas ligos dienas), motinystės, motinystės (tėvystės) ar bedarbio pašalpas <...>, mokama 30 procentų dydžio pareigūno ar kario valstybinės pensijos dalis“ prieštarauja Konstitucijos 52 straipsniui.

6. Minėta, kad iki ginčijamos Įstatymo 11 straipsnio 2 dalies (2000 m. gruodžio 21 d. redakcija) nuostatos įsigaliojimo pagal Įstatymo 11 straipsnį (1994 m. gruodžio 13 d. redakcija) pareigūnų ir karių valstybinės pensijos išėjusiems iš tarnybos pareigūnams ir kariams buvo mokamos įstatymo nustatyto dydžio, neatsižvelgiant į gaunamas pajamas. Ginčijama Įstatymo 11 straipsnio 2 dalies nuostata buvo apribota šių asmenų teisė gauti visą paskirto dydžio pareigūnų ar karių valstybinę pensiją.

Šiame Konstitucinio Teismo nutarime konstatuota, kad pagal Konstitucijos 23 straipsnį asmenys, kuriems valstybinė pareigūnų ir karių pensija buvo paskirta ir mokama, turi teisę reikalauti, kad jiems tokio dydžio išmokos, kokios buvo paskirtos ir mokamos, būtų mokamos ir toliau. Pažymėtina, kad pagal Konstituciją paskirtos ir mokamos pensijos gali būti mažinamos tik valstybėje susidarius ypatingai situacijai, kai objektyviai trūksta lėšų, būtinų pensijoms mokėti. Tokiu atveju paskirtos ir mokamos pensijos gali būti mažinamos tokiu mastu, koku būtina užtikrinti gyvybiškai svarbius visuomenės interesus, apsaugoti kitas konstitucines vertybes. Taip pat pažymėtina, kad sumažintos pensijos gali būti mokamos tik laikinai. Be to, vykdant pensijų sistemos reformą vienu pensijų gali nelikti, kitų dydžiai gali sumažėti. Tokiu atveju įstatymų leidėjas privalo nustatyti asmenims dėl tokio reguliavimo pasikeitimo susidariusių praradimų teisingo kompensavimo mechanizmą. Priešingu atveju teisinis reguliavimas, pagal kurį yra nutraukiamas ar sumažinamas paskirtos ir mokamos pareigūnų ir karių valstybinės pensijos mokėjimas, vertintinas kaip pažeidžiantis Konstitucijos 23 straipsnio 2 dalį, kurioje įtvirtinta, kad nuosavybės teisės saugo įstatymas.

Ginčijamoje Įstatymo 11 straipsnio 2 dalies (2000 m. gruodžio 21 d. redakcija) nuostatoje įtvirtintu teisiniu reguliavimu ne tik pažeidžiama asmens įgyta turtinė teisė į valstybės laiduojamą pareigūnų ir karių valstybinę pensiją, bet ir neapsaugoma jo teisė reikalauti, kad jam būtų toliau mokama įstatymo nustatyto dydžio pensija, kuri yra grindžiama asmens tarnyba Lietuvos valstybei, kai asmuo įvykdė visas įstatymo nustatytas sąlygas ir kai tokia pensija yra paskirta ir mokama. Todėl konstatavus, kad ginčijama Įstatymo 11 straipsnio 2 dalies (2000 m. gruodžio 21 d. redakcija) nuostata pažeidžia Konstitucijos 52 straipsnį, kartu konstatuotina, kad ši nuostata taip pat nesiderina su Konstitucijos 23 straipsnyje įtvirtinta nuosavybės teisės gynymu bei apsauga.

Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus darytina išvada, kad Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos, prokuratūros, Kalėjų departamento, jam pavaldžių įstaigų bei valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 11 straipsnio 2 dalies (2000 m. gruodžio 21 d. redakcija) nuostata „išėjusiems iš tarnybos pareigūnams ir kariams, kurie po pareigūnų ar karių valstybinių pensijų už tarnybą arba po pareigūnų ar karių valstybinių invalidumo pensijų paskyrimo turi pajamų, nuo kurių skaičiuojamos ir mokamos valstybinio socialinio pensijų draudimo įmokos, arba kurie gauna valstybinio socialinio draudimo ligos (įskaitant ir darbdavio mokamas ligos dienas), motinystės, motinystės (tėvystės) ar bedarbio pašalpas <...>, mokama 30 procentų dydžio pareigūno ar kario valstybinės pensijos dalis“ prieštarauja Konstitucijos 23 straipsniui.

7. Šiame Konstitucinio Teismo nutarime konstatuota, kad pagal Konstituciją negalima nustatyti tokio teisinio reguliavimo, pagal kurį asmuo, įgyvendindamas vieną konstitucinę teisę, netektų galimybės įgyvendinti kitą konstitucinę teisę. Teisinis reguliavimas, kai paskyrus ir mokant asmenims pagal įstatymą valstybės laiduotą pensiją būtų suvaržyta asmens teisė laisvai pasirinkti darbą bei verslą, nors jie ir atitinka įstatymo nustatytas sąlygas, kad dirbtų tam tikrą darbą arba verstųsi tam tikru verslu, prieštarauja Konstitucijos 48 straipsnio 1 daliai.

Ginčijamos Įstatymo 11 straipsnio 2 dalies (2000 m. gruodžio 21 d. redakcija) nuostatos dalyje, pagal kurią išėjusiems iš tarnybos pareigūnams ir kariams, kurie po pareigūnų ar karių valstybinių pensijų už tarnybą arba po pareigūnų ar karių valstybinių invalidumo pensijų paskyrimo gauna valstybinio socialinio pensijų draudimo ligos (įskaitant ir darbdavio mokamas ligos dienas, motinystės, motinystės (tėvystės) ar bedarbio pašalpas, mokama 30 procentų dydžio pareigūno ar kario valstybinės pensijos dalis, reguliuojami santykiai nėra susiję su asmens konstitucinės laisvės pasirinkti darbą ar verslą įgyvendinimu. Todėl tokiu teisiniu reguliavimu negali būti suvaržyta Konstitucijos 48 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta asmens laisvė pasirinkti darbą ar verslą.

Ginčijamojoje Įstatymo 11 straipsnio 2 dalyje (2000 m. gruodžio 21 d. redakcija) inter alia įtvirtinta, kad išėjusiems iš tarnybos pareigūnams ir kariams, kurie po pareigūnų ar karių valstybinių pensijų už tarnybą arba po pareigūnų ar karių valstybinių invalidumo pensijų paskyrimo turi pajamų, nuo kurių skaičiuojamos ir mokamos valstybinio socialinio pensijų draudimo įmokos, mokama 30 procentų dydžio pareigūno ar kario valstybinės pensijos dalis. Tokiu teisiniu reguliavimu sukuriamą situaciją, kai asmeniui, kuriam yra paskirta ir mokama pareigūnų ir karių valstybinė pensija, reikia rinktis: ar gauti visą paskirtą pareigūnų arba karių valstybinę pensiją, ar turėti pajamų, nuo kurių skaičiuojamos ir mokamos valstybinio socialinio pensijų draudimo įmokos, ir gauti tik 30 procentų dydžio pareigūno ar kario valstybinės pensijos dalį.

Taigi ginčijamojoje Įstatymo 11 straipsnio 2 dalies (2000 m. gruodžio 21 d. redakcija) nuostatoje įtvirtintu teisiniu reguliavimu, kai asmeniui, kuriam paskirta ir mokama pareigūnų ir karių valstybinė pensija, reikia rinktis, ar gauti visą paskirtą pareigūnų ar karių valstybinę pensiją, arba turėti pajamų, nuo kurių skaičiuojamos ir mokamos valstybinio socialinio pensijų draudimo įmokos, ir gauti tik 30 procentų dydžio pareigūno ar kario valstybinės pensijos dalį, yra suvaržoma Konstitucijos 48 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta laisvė pasirinkti darbą bei verslą, nors tas asmuo ir atitinka įstatymo nustatytas sąlygas, kad dirbtų tam tikrą darbą arba verstųsi tam tikru verslu.

Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus darytina išvada, kad Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos, prokuratūros, Kalėjų departamento, jam pavaldžių įstaigų bei valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 11 straipsnio 2 dalies (2000 m. gruodžio 21 d. redakcija) nuostata „išėjusiems iš tarnybos pareigūnams ir kariams, kurie po pareigūnų ar karių valstybinių pensijų už tarnybą arba po pareigūnų ar karių valstybinių invalidumo pensijų paskyrimo turi pajamų, nuo kurių skaičiuojamos ir mokamos valstybinio socialinio pensijų draudimo įmokos <...>, mokama 30 procentų dydžio pareigūno ar kario valstybinės pensijos dalis“ prieštarauja Konstitucijos 48 straipsnio 1 daliai.

8. Minėta, kad neatsiejami teisinės valstybės principo elementai yra teisėtų lūkesčių apsauga, teisinis tikrumas ir teisinis saugumas. Šie principai siejasi ir su valstybės pareiga vykdyti prisiimtus įsipareigojimus.

Pagal ginčijamoje Įstatymo 11 straipsnio 2 dalies (2000 m. gruodžio 21 d. redakcija) nuostatoje įtvirtintą teisinį reguliavimą pareigūnams ar kariams, išėjusiems iš tarnybos, kurie po pareigūnų ar karių valstybinių pensijų už tarnybą arba po pareigūnų ar karių valstybinių invalidumo pensijų paskyrimo turi pajamų, nuo kurių skaičiuojamos ir mokamos valstybinio socialinio pensijų draudimo įmokos, arba kurie gauna valstybinio socialinio draudimo ligos (įskaitant ir darbdavio mokamas ligos dienas), motinystės, motinystės (tėvystės) ar bedarbio pašalpas, mokama ne visa paskirta pareigūnų ar karių valstybinė pensija, o tik 30 procentų dydžio jos dalis.

Ginčijama Įstatymo 11 straipsnio 2 dalies (2000 m. gruodžio 21 d. redakcija) nuostata įtvirtina tokį teisinį reguliavimą, kuriuo yra sumažinamas paskirtos ir mokamos pareigūnų ir karių valstybinės pensijos dydis. Minėta, kad įstatymu nustačius pensijų rūšis, asmenis, turinčius teisę į pensiją, pensijų skyrimo ir mokėjimo pagrindus, dydžius, sąlygas, valstybei kyla pareiga pensinio aprūpinimo santykiuose laikytis teisėtų lūkesčių apsaugos ir teisinio tikrumo konstitucinių principų.

Šiame Konstitucinio Teismo nutarime taip pat konstatuota, kad minėtas teisinis reguliavimas prieštarauja Konstitucijos 52 ir 23 straipsniams. Tai konstatavus, kartu konstatuotina, kad tokiu teisiniu reguliavimu yra pažeidžiami iš Konstitucijos ir įstatymo kylantys teisėti lūkesčiai.

Minėta, kad teisėtų lūkesčių apsauga yra teisinės valstybės principo elementas. Taigi ginčijama Įstatymo 11 straipsnio 2 dalies (2000 m. gruodžio 21 d. redakcija) nuostata prieštarauja konstituciniam teisinės valstybės principui.

Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus darytina išvada, kad Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos, prokuratūros, Kalėjų departamento, jam pavaldžių įstaigų bei valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 11 straipsnio 2 dalies (2000 m. gruodžio 21 d. redakcija) nuostata „išėjusiems iš tarnybos pareigūnams ir kariams, kurie po pareigūnų ar karių valstybinių pensijų už tarnybą arba po pareigūnų ar karių valstybinių invalidumo pensijų paskyrimo turi pajamų, nuo kurių skaičiuojamos ir mokamos valstybinio socialinio pensijų draudimo įmokos, arba kurie gauna valstybinio socialinio draudimo ligos (įskaitant ir darbdavio mokamas ligos dienas), motinystės, motinystės (tėvystės) ar bedarbio pašalpas <...>, mokama 30 procentų dydžio pareigūno ar kario valstybinės pensijos dalis“ prieštarauja konstituciniam teisinės valstybės principui.

9. Šiame Konstitucinio Teismo nutarime konstatuota, jog Įstatymo 11 straipsnio 2 dalies (2000 m. gruodžio 21 d. redakcija) nuostata, kad išėjusiems iš tarnybos pareigūnams ir kariams, kurie po pareigūnų ar karių valstybinių pensijų už tarnybą arba po pareigūnų ar karių valstybinių invalidumo pensijų paskyrimo turi pajamų, nuo kurių skaičiuojamos ir mokamos valstybinio socialinio pensijų draudimo įmokos, arba kurie gauna valstybinio socialinio draudimo ligos (įskaitant ir darbdavio mokamas ligos dienas), motinystės, motinystės (tėvystės) ar bedarbio pašalpas, mokama 30 procentų dydžio pareigūno ar kario valstybinės pensijos dalis, prieštarauja Konstitucijos 23 bei 52 straipsniams, konstituciniam teisinės valstybės principui, o Įstatymo 11 straipsnio 2 dalies (2000 m. gruodžio 21 d. redakcija) nuostata, kad išėjusiems iš tarnybos pareigūnams ir kariams, kurie po pareigūnų ar karių valstybinių pensijų už tarnybą arba po pareigūnų ar karių valstybinių invalidumo pensijų paskyrimo turi pajamų, nuo kurių skaičiuojamos ir mokamos valstybinio socialinio pensijų draudimo įmokos, mokama 30 procentų dydžio pareigūno ar kario valstybinės pensijos dalis, prieštarauja Konstitucijos 48 straipsnio 1 daliai. Tai konstatavęs, Konstitucinis Teismas šioje byloje netirs, ar ginčijama Įstatymo 11 straipsnio 2 dalies (2000 m. gruodžio 21 d. redakcija) nuostata neprieštarauja Konstitucijos 29 straipsniui.

Dėl Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos, prokuratūros, Kalėjimų departamento, jam pavaldžių įstaigų bei valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 13 straipsnio 3 dalies nuostatos, kad nuteistiems už tyčinių nusikaltimų padarymą asmenims paskirtoji pareigūnų ir karių valstybinė pensija nebemokama, atitikties Konstitucijos 23 ir 29 straipsniams.

1. Pareiškėjas – Vilniaus apygardos administracinis teismas 2001 m. spalio 31 d. nutartimi prašo ištirti, ar Įstatymo 13 straipsnio 3 dalis ta apimtimi, kuria nustatyta, kad nuteistam už tyčinio nusikaltimo padarymą asmeniui nutraukiamas paskirtos pareigūnų ir karių valstybinės pensijos mokėjimas, neprieštarauja Konstitucijos 23 straipsniui.

Pareiškėjas – Vilniaus apygardos administracinis teismas 2001 m. lapkričio 13 d. nutartimi prašo ištirti, ar Įstatymo 13 straipsnio 3 dalies nuostata, kad nuteistiems už tyčinių nusikaltimų padarymą asmenims paskirtoji pareigūnų ir karių valstybinė pensija nebemokama, neprieštarauja Konstitucijos 29 straipsnio 1 daliai.

2. Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos, prokuratūros, Kalėjimų departamento, jam pavaldžių įstaigų bei valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 13 straipsnio 3 dalyje nustatyta: „Nuteistiems už tyčinių nusikaltimų padarymą asmenims pareigūnų ir karių valstybinė pensija neskiriama, o paskirtoji pensija nebemokama.“

3. Įstatymo 13 straipsnio 3 dalies nuostata, kad nuteistiems už tyčinių nusikaltimų padarymą asmenims paskirtoji pareigūnų ir karių valstybinė pensija nebemokama, reiškia, kad nutraukiamas asmeniui paskirtos ir iki tol mokėtos pareigūnų ir karių valstybinės pensijos mokėjimas.

Taigi pagal ginčijamą Įstatymo 13 straipsnio 3 dalies nuostatą pagrindas nutraukti paskirtos ir iki tol mokėtos pareigūnų ir karių valstybinės pensijos mokėjimą yra nuteisimas už tyčinio nusikaltimo padarymą.

4. Nusikaltimai – tai teisės pažeidimai, kuriais šiurkščiausiai pažeidžiamos konstitucinės žmonių teisės ir laisvės, kitos konstitucinės vertybės. Baudžiamoji atsakomybė už nusikalstamas veikas yra viena iš žmogaus teisių ir laisvių, kitų konstitucinių vertybių apsaugos ir gynimo priemonių (Konstitucinio Teismo 2003 m. birželio 10 d. nutarimas).

Teisinėje valstybėje įstatymų leidėjas turi teisę ir kartu pareigą įstatymais uždrausti veikas, kuriomis daroma esminė žala asmenų, visuomenės ar valstybės interesams arba keliama grėsmė, kad tokia žala atsirastų, ir įstatymu nustatyti sankcijas už tokių veikų padarymą.

5. Pažymėtina, kad Įstatymo 13 straipsnio 3 dalies nuostata, pagal kurią asmeniui, nuteistam už tyčinio nusikaltimo padarymą, nutraukiamas paskirtos pensijos mokėjimas, – tai turtinio pobūdžio sankcija, kuri savo griežtumu prilygsta kriminalinei bausmei.

6. Konstitucijos 31 straipsnio 5 dalyje nustatyta: „Niekas negali būti baudžiamas už tą patį nusikaltimą antrą kartą.“

Konstitucijos 31 straipsnio 5 dalies nuostatoje atsispindi teisės principas *non bis in idem*: asmuo negali būti baudžiamas antrą kartą už tą patį teisės pažeidimą (Konstitucinio Teismo 2001 m. gegužės 7 d. nutarimas).

7. Įstatymo 13 straipsnio 3 dalyje nustatytas toks teisinis reguliavimas, pagal kurį asmeniui, kuriam paskirta ir mokama pareigūnų ir karių valstybinė pensija, šios pensijos mokėjimas yra nutraukiamas po to, kai jis nuteisiamas už tyčinio nusikaltimo padarymą, t. y. po to, kai toks asmuo jau yra teismo nubaustas už tyčinio nusikaltimo padarymą.

Įstatymo 13 straipsnio 3 dalyje nustatytas teisinis reguliavimas reiškia, kad asmuo, kuriam yra paskirta ir mokama pareigūnų ir karių valstybinė pensija ir kurį teismas jau yra nubaudęs už tyčinio nusikaltimo padarymą, yra nubaudžiamas už tą patį nusikaltimą antrą kartą jam pritaikant turtinio pobūdžio sankciją (asmeniui paskirtos ir iki tol mokėtos pareigūnų ir karių valstybinės pensijos mokėjimo nutraukimą), kuri savo griežtumu prilygsta kriminalinei bausmei. Tokiu teisiniu reguliavimu yra pažeidžiama Konstitucijos 31 straipsnio 5 dalis.

8. Šiame Konstitucinio Teismo nutarime konstatuota, kad paskirtos ir iki tol mokėtos pareigūnų ir karių valstybinės pensijos dydžio mažinimas prieštarauja Konstitucijos 23 ir 52 straipsniams. Tuo tarpu pagal Įstatymo 13 straipsnio 3 dalies ginčijamoje nuostatoje įtvirtintą teisinį reguliavimą asmeniui paskirtos ir iki tol mokėtos pareigūnų ir karių valstybinės pensijos mokėjimas yra apskritai nutraukiamas.

9. Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus darytina išvada, kad Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos, prokuratūros, Kalėjų departamento, jam pavaldžių įstaigų bei valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 13 straipsnio 3 dalies nuostata, kad nuteistiems už tyčinių nusikaltimų padarymą asmenims paskirtoji pareigūnų ir karių valstybinė pensija nebemokama, prieštarauja Konstitucijos 23 straipsniui, 31 straipsnio 5 daliai, 52 straipsniui.

10. Konstatavęs, jog Įstatymo 13 straipsnio 3 dalies nuostata, kad nuteistiems už tyčinių nusikaltimų padarymą asmenims paskirtoji pareigūnų ir karių valstybinė pensija nebemokama, prieštarauja Konstitucijos 23 straipsniui, 31 straipsnio 5 daliai, 52 straipsniui, Konstitucinis Teismas šioje byloje netirs, ar ginčijama Įstatymo 13 straipsnio 3 dalies nuostata neprieštarauja Konstitucijos 29 straipsnio 1 daliai.

V

Dėl Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos, prokuratūros, Kalėjų departamento, jam pavaldžių įstaigų bei valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatų 25 punkto (2001 m. gegužės 25 d. redakcija) atitikties Konstitucijos 48 straipsnio 1 daliai, 52 straipsniui, konstituciniam teisinės valstybės principui.

1. Vidaus reikalų, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros sistemų pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatų 25 punkte (1995 m. sausio 20 d. redakcija) buvo nustatyta: „Tarnaujantiems pareigūnams ir kariams pareigūnų ir karių valstybinės pensijos nemokamos, išskyrus našlių ir našlaičių pensijas. Pakartotinai išėjusiems iš tarnybos pareigūnams ir kariams, kuriems iki 1994 m. gruodžio 31 d. jau buvo paskirta pensija, pareigūnų ar karių valstybinės pensijos dydis apskaičiuojamas pagal naujus atleidimo duomenis. Jeigu šiems asmenims pakartotinai apskaičiuota pensija yra mažesnė už pensiją, paskirtą iki 1995 m. sausio 1 d., mokama anksčiau paskirta įstatymo 16 straipsnio nustatyta tvarka perskaičiuota pensija.“

2. Vyriausybė 2001 m. gegužės 25 d. nutarimu Nr. 612 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1995 m. sausio 20 d. nutarimo Nr. 83 „Dėl Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros sistemų, Kalėjų departamento ir jam pavaldžių įstaigų ir valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatų patvirtinimo ir tarnybos laiko, kurio reikia procentiniam priedui už ištarnautus metus gauti, nustatymo“ dalinio pakeitimo“ iš dalies pakeitė Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos, prokuratūros, Kalėjų departamento, jam pavaldžių įstaigų bei valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatus ir jų 25 punktą išdėstė taip:

„Tarnaujantiems pareigūnams ir kariams pareigūnų ir karių valstybinės pensijos nemokamos, išskyrus našlių ir našlaičių pensijas.

Išėjusiems iš tarnybos pareigūnams ir kariams, kurie po pareigūnų ar karių valstybinių pensijų už tarnybą arba po pareigūnų ar karių valstybinių invalidumo pensijų paskyrimo turi draudžiamųjų pajamų (pajamos, prilyginamos draudžiamosioms pajamoms, išvardytos įstatymo 11 straipsnio 2 dalyje), mokama tą mėnesį 30 procentų dydžio pareigūno ar kario valstybinės pensijos dalis. Kai asmuo turėjo draudžiamųjų pajamų ne visą mėnesį, o tik jo dalį, mokėtini 30 procentų skaičiuojami tik už tą mėnesio laikotarpį, per kurį pensijos gavėjas turėjo draudžiamųjų pajamų. Už likusį mėnesio laikotarpį, per kurį pensijos gavėjas neturėjo draudžiamųjų pajamų, mokama

atitinkama to mėnesio paskirtos pensijos dalis. Visa paskirta pensija mokama ir už tuos laikotarpius, kai dirbantis pagal darbo sutartį, narystės ar tarnybos pagrindu asmuo laikinai neturėjo draudžiamųjų pajamų dėl to, kad šios pajamos jam tuo laikotarpiu nepriklausė (neapmokamų atostogų metu, ligos, kai jam nemokama ligos pašalpa, metu ir panašiai). Tais atvejais, kai apskaičiuotos pareigūno ar kario valstybinės pensijos dydis turi būti apribojamas Valstybinių pensijų įstatymo 3 straipsnio 3 dalies nustatyta tvarka, mokėtini 30 procentų skaičiuojami nuo pareigūno ar kario priklausančios mokėti riboto dydžio pensijos. Jeigu pareigūnas ar karys kartu su valstybine pensija gauna ir valstybinę socialinio draudimo pensiją, mokėtini 30 procentų skaičiuojami nuo apriboto dydžio valstybinės pensijos, kurios dydis nustatomas iš užpraeito ketvirčio prieš tą mėnesį, už kurį mokama valstybinė pensija, Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės paskelbto šalies ūkio vidutinio mėnesio darbo užmokesčio 1,5 dydžio sumos atėmus pareigūnui ar kariui paskirtą ir indeksuotą Valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymo nustatyta tvarka to mėnesio valstybinę socialinio draudimo pensiją. Tokia pat tvarka ir sąlygomis mokamos pensijos už tarnybą bei invalidumo pensijos, paskirtos iki 1995 m. sausio 1 d. (neatsižvelgiant į tai, buvo ar nebuvo jos perskaičiuotos pagal įstatymo 16 straipsnį), jeigu šių pensijų gavėjai po pensijų paskyrimo turėjo draudžiamųjų pajamų, gautų tą mėnesį, atsižvelgiant į laikotarpio, per kurį jie turėjo draudžiamųjų pajamų, kalendorinių dienų skaičių. Pareigūno ar kario valstybinės pensijos gavėjas privalo pranešti jam pensiją mokančiai institucijai apie turimas draudžiamąsias pajamas ar kitas aplinkybes (teistumas, valstybinio socialinio draudimo pensijos dydis, jo pasikeitimai ir kita), turinčias įtakos pensijos dydžiui ar mokėjimui, per 10 dienų nuo šių pajamų ar kitų aplinkybių atsiradimo dienos. Draudžiamųjų pajamų turėjimo faktą valstybinės pensijos gavėjas patvirtina pateikdamas valstybinio socialinio draudimo pažymėjimą, jo neturintis asmuo – darbo knygėlę. Ligos, motinystės, motinystės (tėvystės), bedarbio pašalpų gavimo faktas įrodomas atitinkamais darbdavio, Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos teritorinių skyrių ar darbo biržos išduotais pažymėjimais apie nurodytųjų pašalpų mokėjimo trukmę. Jeigu apie šias pajamas ar kitas aplinkybes laiku nepranešama ir dėl to permokama pensija, permokėtos pensijos suma išieškoma iš pensijos gavėjo įstatymo 11 straipsnio 4 dalyje, Valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymo (Žin., 1994, Nr. [59-1153](#); 1999, Nr. [66-2115](#)) 42 straipsnio 2 dalyje ir Valstybinių socialinio draudimo pensijų skyrimo ir mokėjimo nuostatų, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1994 m. lapkričio 18 d. nutarimu Nr. 1156 „Dėl Valstybinių socialinio draudimo pensijų skyrimo ir mokėjimo nuostatų patvirtinimo“ (Žin., 1994, Nr. [91-1781](#)) 75 punkte nustatyta tvarka.

Pakartotinai išėjusiems iš tarnybos pareigūnams ir kariams, kuriems iki 1994 m. gruodžio 31 d. jau buvo paskirta pensija, pareigūnų ir karių valstybinės pensijos dydis apskaičiuojamas pagal naujus atleidimo duomenis. Jeigu šiems asmenims pakartotinai apskaičiuota pensija yra mažesnė už pensiją, paskirtą iki 1995 m. sausio 1 d., mokama anksčiau paskirta įstatymo 16 straipsnio nustatyta tvarka perskaičiuota pensija.“

3. Pareiškėjas – Vilniaus apygardos administracinis teismas 2001 m. rugsėjo 18 d. nutartimi prašo ištirti, ar Nuostatų 25 punktas (2001 m. gegužės 25 d. redakcija) neprieštarauja Konstitucijos preambulėje įtvirtintiems teisingos, darnios pilietinės visuomenės ir teisinės valstybės principams, 48 straipsnio 1 daliai ir 52 straipsniui.

Nors pareiškėjas prašo ištirti, ar Nuostatų visas 25 punktas neprieštarauja Konstitucijai, tačiau iš nutartyje išdėstytų motyvų matyti, kad pareiškėjas abejoja ne Nuostatų viso 25 punkto, bet tik šio punkto 2 pastraipos nuostatos „išėjusiems iš tarnybos pareigūnams ir kariams, kurie po pareigūnų ar karių valstybinių pensijų už tarnybą arba po pareigūnų ar karių valstybinių invalidumo pensijų paskyrimo turi draudžiamųjų pajamų (pajamos, prilyginamos draudžiamosioms pajamoms, išvardytos įstatymo 11 straipsnio 2 dalyje), mokama tą mėnesį 30 procentų dydžio pareigūno ar kario valstybinės pensijos dalis“ atitiktimi Konstitucijai. Konstitucinis Teismas tirs tik šios nuostatos atitiktį Konstitucijai.

4. Sprendžiant, ar ginčijama Nuostatų 25 punkto 2 pastraipos nuostata neprieštarauja Konstitucijai, pažymėtina, kad joje yra įtvirtinta taisyklė, jog išėjusiems iš tarnybos pareigūnams ir kariams, kurie po pareigūnų ar karių valstybinių pensijų už tarnybą arba po pareigūnų ar karių valstybinių invalidumo pensijų paskyrimo turi draudžiamųjų pajamų (pajamos, prilyginamos draudžiamosioms pajamoms, išvardytos įstatymo 11 straipsnio 2 dalyje), mokama tą mėnesį 30 procentų dydžio pareigūno ar kario valstybinės pensijos dalis. Įstatymo 11 straipsnio 2 dalies nuostatoje „išėjusiems iš tarnybos pareigūnams ir kariams, kurie po pareigūnų ar karių valstybinių pensijų už tarnybą arba po pareigūnų ar karių valstybinių invalidumo pensijų paskyrimo turi pajamų, nuo kurių skaičiuojamos ir mokamos valstybinio socialinio pensijų draudimo įmokos, arba kurie gauna valstybinio socialinio draudimo ligos (įskaitant ir darbdavio mokamas ligos dienas), motinystės, motinystės (tėvystės) ar bedarbio pašalpas <...>, mokama 30 procentų dydžio pareigūno ar kario valstybinės pensijos dalis“ yra nustatytas iš esmės tapatus teisinis reguliavimas.

5. Šiame Konstitucinio Teismo nutarime konstatuota, kad:

1) Įstatymo 11 straipsnio 2 dalies (2000 m. gruodžio 21 d. redakcija) nuostata „išėjusiems iš tarnybos pareigūnams ir kariams, kurie po pareigūnų ar karių valstybinių pensijų už tarnybą arba po pareigūnų ar karių valstybinių invalidumo pensijų paskyrimo turi pajamų, nuo kurių skaičiuojamos ir mokamos valstybinio socialinio pensijų draudimo įmokos, arba kurie gauna valstybinio socialinio draudimo ligos (įskaitant ir darbdavio mokamas ligos dienas), motinystės, motinystės (tėvystės) ar bedarbio pašalpas <...>, mokama 30 procentų dydžio pareigūno ar kario valstybinės pensijos dalis“ prieštarauja Konstitucijos 52 straipsniui, konstituciniam teisinės valstybės principui;

2) Įstatymo 11 straipsnio 2 dalies (2000 m. gruodžio 21 d. redakcija) nuostata „išėjusiems iš tarnybos pareigūnams ir kariams, kurie po pareigūnų ar karių valstybinių pensijų už tarnybą arba po pareigūnų ar karių valstybinių invalidumo pensijų paskyrimo turi pajamų, nuo kurių skaičiuojamos ir mokamos valstybinio socialinio pensijų draudimo įmokos <...>, mokama 30 procentų dydžio pareigūno ar kario valstybinės pensijos dalis“ prieštarauja Konstitucijos 48 straipsnio 1 daliai.

Tai konstatavus konstatuotina, kad Nuostatų 25 punkto 2 pastraipos (2001 m. gegužės 25 d. redakcija) nuostata „išėjusiems iš tarnybos pareigūnams ir kariams, kurie po pareigūnų ar karių valstybinių pensijų už tarnybą arba po pareigūnų ar karių valstybinių invalidumo pensijų paskyrimo turi draudžiamųjų pajamų (pajamos, prilyginamos draudžiamosioms pajamoms, išvardytos įstatymo 11 straipsnio 2 dalyje), mokama tą mėnesį 30 procentų dydžio pareigūno ar kario valstybinės pensijos dalis“ prieštarauja Konstitucijos 52 straipsniui, 48 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui.

VI

Dėl Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos, prokuratūros, Kalėjų departamento, jam pavaldžių įstaigų bei valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatų 5 punkto atitikties Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos, prokuratūros, Kalėjų departamento, jam pavaldžių įstaigų bei valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 16 straipsnio 4 dalies 1 punktui.

1. 1990 m. kovo 11 d. atkūrus nepriklausomą Lietuvos valstybę buvo reformuojama vidaus reikalų sistema. Vykiant reformą buvo siekiama ir toliau užtikrinti viešąją tvarką ir visuomenės saugumą. 1990 m. kovo 21 d. buvo priimtas Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos kreipimasis į vidaus reikalų įstaigų darbuotojus, kuriuo kiekvienas Lietuvos Respublikos pilietis nepriklausomai nuo tautybės ir pasaulėžiūros, turintis darbo patyrimą vidaus reikalų įstaigose, pasirengęs prisiekti ištikimybę Lietuvai ir jai tarnauti, buvo kviečiamas ir toliau sąžiningai dirbti savo darbą. Aukščiausiosios Tarybos kreipimesi nurodoma, kad „bus išsaugotos socialinės vidaus reikalų darbuotojų garantijos: pensijos, mokamos nežiūrint į tai, kurioje valstybėje tarnauta, išliks užsitarnautas laipsnis, vidutinis pareigūno atlyginimas viršys uždarbio vidurkį Respublikoje“.

Pareigūnų ir karių tarnybos laikas, reikalingas pareigūnų ir karių valstybinei pensijai gauti, iki Įstatymo priėmimo buvo nustatytas Vyriausybės 1992 m. birželio 25 d. nutarimu Nr. 490 „Dėl vidaus reikalų sistemos pareigūnų ir karių pensinio aprūpinimo“ ir Vyriausybės 1992 m. lapkričio 19 d. nutarimu Nr. 865 „Dėl krašto apsaugos sistemos pareigūnų ir karių pensinio aprūpinimo“. Pagal šių nutarimų 1.1.3 punktus į tarnybos stažą, reikalingą pensijai už ištarnautus metus skirti, įskaitomas tarnybos laikas TSRS ir kitų valstybių ginkluotosiose pajėgose, TSRS pasienio tarnyboje ir vidaus reikalų sistemoje.

2. 1994 m. gruodžio 13 d. buvo priimtas Vidaus reikalų, valstybės saugumo, krašto apsaugos ir prokuratūros pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymas, kuris įsigaliojo 1995 m. sausio 1 d. Šiuo įstatymu buvo nustatyta, kokiems asmenims skiriama ir mokama pareigūnų ir karių valstybinė pensija, šių pensijų skyrimo ir mokėjimo pagrindai, sąlygos, šių pensijų dydžiai. Šio įstatymo 16 straipsnio 4 dalyje buvo *inter alia* nustatyta:

„Asmenims, priimtiems tarnauti Lietuvos Respublikos vidaus reikalų, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros pareigūnais ir kariais, tarnybos laikui pensijai skirti prilyginami šie laikotarpiai, buvę iki šio įstatymo įsigaliojimo:

1) faktinis tarnybos kitų valstybių ginkluotosiose pajėgose, pasienio tarnyboje, vidaus reikalų ir kitose tarnybose (išskyrus tarnybą naikintojų būriuose ir batalionuose) laikas – Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatyta tvarka“.

Formuluotė „Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatyta tvarka“ *inter alia* reiškia, kad minėtu įstatymu Vyriausybei buvo pavesta nustatyti tvarką, kuria iki Įstatymo įsigaliojimo buvę laikotarpiai, kuriais nurodyti asmenys faktiškai tarnavo kitų valstybių ginkluotosiose pajėgose, pasienio tarnyboje, vidaus reikalų ir kitose tarnybose (išskyrus tarnybą naikintojų būriuose ir batalionuose), yra prilyginami tarnybos laikui pareigūnų ir karių valstybinei pensijai skirti šiems asmenims.

3. Vyriausybės 1995 m. sausio 20 d. nutarimu Nr. 83 „Dėl Vidaus reikalų, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros sistemų pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatų patvirtinimo ir tarnybos laiko, kurio reikia procentiniam priedui už ištarnautus metus gauti, nustatymo“ buvo patvirtinti Vidaus reikalų, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros sistemų pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatai. Šių nuostatų 5 punkte nustatyta: „Įstatymo 16 straipsnyje nurodytas tarnybos laikas pareigūnų ir karių valstybinei pensijai skirti yra įskaitomas pareigūnams ir kariams, priimtiems tarnauti į vidaus reikalų, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros sistemas iki įstatymo įsigaliojimo dienos.“

Šie nuostatai ne kartą buvo keičiami ir (arba) papildomi, tačiau jų 5 punktas liko nepakeistas.

4. Pareiškėjas – Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas prašo ištirti, ar „Vyriausybės 1995 m. sausio 20 d. nutarimu Nr. 83 „Dėl Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros sistemų, Kalėjų departamento ir jam pavaldžių įstaigų ir valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatų patvirtinimo ir tarnybos laiko, kurio reikia procentiniam priedui už ištarnautus metus gauti, nustatymo“ patvirtintų Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros sistemų, Kalėjų departamento ir jam pavaldžių įstaigų ir valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatų 5 punktas neprieštarauja Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos, prokuratūros, Kalėjų departamento, jam pavaldžių įstaigų bei valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo (1994 m. gruodžio 13 d. Nr. I-693) 16 straipsnio 4 dalies 1 punktui“.

Pareiškėjo nuomone, 1995 m. sausio 20 d. Vyriausybės nutarimu Nr. 83 patvirtintų Vidaus reikalų, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros sistemų pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatų 5 punkte nustačius, kad Vidaus reikalų, valstybės saugumo, krašto apsaugos ir prokuratūros pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 16 straipsnio 4

dalies (1994 m. gruodžio 13 d. redakcija) 1 punkte nurodytas tarnybos laikas įskaitomas pareigūnams ir kariams, priimtiems tarnauti į Įstatyme nurodytas struktūras iki šio įstatymo įsigaliojimo dienos, t. y. 1995 m. sausio 1 d., yra susiaurinamas asmenų, kuriems į tarnybos stažo laiką galėtų būti įskaitomas Įstatymo 16 straipsnio 4 dalies (1994 m. gruodžio 13 d. redakcija) 1 punkte nurodytas laikas, ratas, palyginti su nustatytoju Įstatyme.

5. Sprendžiant, ar Nuostatų 5 punktas neprieštarauja Vidaus reikalų, valstybės saugumo, krašto apsaugos ir prokuratūros pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 16 straipsnio 4 dalies (1994 m. gruodžio 13 d. redakcija) 1 punktui, būtina išsiaiškinti, kokiems asmenims laikotarpiai, buvę iki šio įstatymo įsigaliojimo, pagal šio įstatymo 16 straipsnio 4 dalies 1 punktą yra prilyginami tarnybos laikui pensijai skirti.

6. Vidaus reikalų, valstybės saugumo, krašto apsaugos ir prokuratūros pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 16 straipsnio 4 dalies (1994 m. gruodžio 13 d. redakcija) formuluotė „asmenims, priimtiems tarnauti Lietuvos Respublikos vidaus reikalų, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros pareigūnais ir kariais“ apima visus joje nurodytus pareigūnus ir karius, priimtus tarnauti Įstatymo nurodytose Lietuvos Respublikos institucijose po Lietuvos valstybės nepriklausomybės atkūrimo nepriklausomai nuo to, ar jie priimti į tarnybą iki Įstatymo įsigaliojimo 1995 m. sausio 1 d., ar šiam Įstatymui jau įsigaliojus.

7. Palyginus 1995 m. sausio 20 d. Vyriausybės nutarimu Nr. 83 patvirtintų Vidaus reikalų, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros sistemų pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatų 5 punkte nustatytą teisinį reguliavimą su nustatytoju Vidaus reikalų, valstybės saugumo, krašto apsaugos ir prokuratūros pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 16 straipsnio 4 dalyje (1994 m. gruodžio 13 d. redakcija) matyti, jog nurodytų nuostatų 5 punkte asmenims, kuriems įskaitomas Įstatymo 16 straipsnio 4 dalyje nurodytas tarnybos laikas, yra nustatyta papildoma, Įstatyme nenumatyta sąlyga – jie turėjo būti priimti tarnauti iki minėto įstatymo įsigaliojimo dienos. Nustačius tokią sąlygą, Nuostatuose yra susiaurinamas asmenų, kuriems įskaitomi minėto įstatymo 16 straipsnio 4 dalies (1994 m. gruodžio 13 d. redakcija) 1 punkte nustatyti laikotarpiai, ratas.

Taigi Vyriausybė Nuostatų 5 punkte nustatė teisinį reguliavimą, konkuruojantį su Įstatymo 16 straipsnio 4 dalies (1994 m. gruodžio 13 d. redakcija) nuostata, kad asmenims, priimtiems tarnauti Lietuvos Respublikos vidaus reikalų, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros pareigūnais ir kariais, tarnybos laikui pensijai skirti Vyriausybės nustatyta tvarka prilyginamas faktinis tarnybos kitų valstybių ginkluotosiose pajėgose, pasienio tarnyboje, vidaus reikalų ir kitose tarnybose (išskyrus tarnybą naikintojų būriuose ir batalionuose) laikas, buvęs iki šio įstatymo įsigaliojimo.

8. Konstitucinis Teismas savo nutarimuose ne kartą yra konstatavęs, kad pagal Konstituciją Vyriausybės nutarimas yra poįstatyminis teisės aktas, jis negali prieštarauti įstatymui, keisti įstatymo normų turinio, jame negali būti tokių teisės normų, kurios konkuruotų su įstatymo normomis. Vyriausybė gali nustatyti tik tokį teisinį reguliavimą, kuris neprieštarauja įstatymams. Vyriausybės nustatomoje tvarkoje negali būti teisės normų, nustatančių kitokį teisinį reguliavimą, negu nustatyta įstatyme, ir konkuruojančių su įstatymų normomis.

9. Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus darytina išvada, kad Vyriausybės 1995 m. sausio 20 d. nutarimu Nr. 83 „Dėl Vidaus reikalų, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros sistemų pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatų patvirtinimo ir tarnybos laiko, kurio reikia procentiniam priedui už ištarnautus metus gauti, nustatymo“ patvirtintų Vidaus reikalų, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros sistemų pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatų 5 punktas prieštarauja Vidaus reikalų, valstybės saugumo, krašto apsaugos ir prokuratūros pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 16 straipsnio 4 dalies (1994 m. gruodžio 13 d. redakcija) nuostatai, kad asmenims, priimtiems tarnauti Lietuvos Respublikos vidaus reikalų, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros pareigūnais ir kariais, tarnybos laikui pensijai skirti Vyriausybės nustatyta tvarka prilyginamas

faktinis tarnybos kitų valstybių ginkluotosiose pajėgose, pasienio tarnyboje, vidaus reikalų ir kitose tarnybose (išskyrus tarnybą naikintojų būriuose ir batalionuose) laikas, buvęs iki šio įstatymo įsigaliojimo.

10. 1994 m. gruodžio 13 d. priimto Vidaus reikalų, valstybės saugumo, krašto apsaugos ir prokuratūros pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 16 straipsnio 4 dalies nuostata „asmenims, priimtiems tarnauti Lietuvos Respublikos vidaus reikalų, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros pareigūnais ir kariais, tarnybos laikui pensijai skirti prilyginami šie laikotarpiai, buvę iki šio įstatymo įsigaliojimo“ buvo ne kartą keičiama ir (arba) papildoma.

2000 m. balandžio 18 d. priimto Lietuvos Respublikos vidaus reikalų, valstybės saugumo, krašto apsaugos ir prokuratūros pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo pavadinimo, 1, 3, 6, 12, 16 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo 6 straipsnio 2 dalimi minėta Vidaus reikalų, valstybės saugumo, krašto apsaugos ir prokuratūros pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 16 straipsnio 4 dalies (1994 m. gruodžio 13 d. redakcija) nuostata buvo papildyta žodžiais „Kalėjimų departamento ir jam pavaldžių įstaigų ir valstybės įmonių“. Vidaus reikalų, valstybės saugumo, krašto apsaugos ir prokuratūros pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo pavadinimo, 1, 3, 6, 12, 16 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo 1 straipsniu Vidaus reikalų, valstybės saugumo, krašto apsaugos ir prokuratūros pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo pavadinimas buvo pakeistas – jis buvo pavadintas Lietuvos Respublikos vidaus reikalų, valstybės saugumo, krašto apsaugos, prokuratūros, Kalėjimų departamento ir jam pavaldžių įstaigų ir valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymu.

2000 m. gegužės 2 d. priimto Lietuvos Respublikos vidaus reikalų, valstybės saugumo, krašto apsaugos ir prokuratūros pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo pavadinimo, 1, 3, 6, 12, 16 straipsnių papildymo ir pakeitimo įstatymo 6 straipsnio 2 dalimi Vidaus reikalų, valstybės saugumo, krašto apsaugos, prokuratūros, Kalėjimų departamento ir jam pavaldžių įstaigų ir valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 16 straipsnio 4 dalies (2000 m. balandžio 18 d. redakcija) nuostatoje „asmenims, priimtiems tarnauti Lietuvos Respublikos vidaus reikalų, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros, Kalėjimų departamento ir jam pavaldžių įstaigų ir valstybės įmonių pareigūnais ir kariais, tarnybos laikui pensijai skirti prilyginami šie laikotarpiai, buvę iki šio įstatymo įsigaliojimo“ buvo įrašyti žodžiai „Specialiųjų tyrimų tarnybos“, iš šios nuostatos buvo išbraukti žodžiai „Kalėjimų departamento ir jam pavaldžių įstaigų ir valstybės įmonių“ ir ši nuostata buvo išdėstyta taip: „asmenims, priimtiems tarnauti Lietuvos Respublikos vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros pareigūnais ir kariais, tarnybos laikui pensijai skirti prilyginami šie laikotarpiai, buvę iki šio įstatymo įsigaliojimo“. Vidaus reikalų, valstybės saugumo, krašto apsaugos ir prokuratūros pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo pavadinimo, 1, 3, 6, 12, 16 straipsnių papildymo ir pakeitimo įstatymo 1 straipsniu Vidaus reikalų, valstybės saugumo, krašto apsaugos, prokuratūros, Kalėjimų departamento ir jam pavaldžių įstaigų ir valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo pavadinimas buvo pakeistas – jis buvo pavadintas Lietuvos Respublikos vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos ir prokuratūros pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymu.

2000 m. liepos 13 d. priimto Lietuvos Respublikos vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos ir prokuratūros pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo pavadinimo, 1, 3, 6, 12, 16 straipsnių papildymo ir pakeitimo įstatymo 6 straipsnio 2 dalimi Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos ir prokuratūros pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 16 straipsnio 4 dalies (2000 m. gegužės 2 d. redakcija) nuostata „asmenims, priimtiems tarnauti Lietuvos Respublikos vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros pareigūnais ir kariais, tarnybos laikui pensijai skirti prilyginami šie laikotarpiai, buvę iki šio įstatymo įsigaliojimo“ buvo papildyta žodžiais „Kalėjimų departamento, jam pavaldžių įstaigų bei valstybės įmonių“ ir išdėstyta taip: „asmenims, priimtiems tarnauti vidaus reikalų, valstybės saugumo, krašto

apsaugos, prokuratūros sistemos, Specialiųjų tyrimų tarnybos, Kalėjų departamento, jam pavaldžių įstaigų bei valstybės įmonių pareigūnais ir kariais, tarnybos laikui pensijai skirti prilyginami šie laikotarpiai, buvę iki šio įstatymo įsigaliojimo“. Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos ir prokuratūros pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo pavadinimo, 1, 3, 6, 12, 16 straipsnių papildymo ir pakeitimo įstatymo 1 straipsniu Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos ir prokuratūros pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo pavadinimas buvo pakeistas – jis buvo pavadintas Lietuvos Respublikos vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos, prokuratūros, Kalėjų departamento, jam pavaldžių įstaigų bei valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymu.

Nurodytais 1994 m. gruodžio 13 d. priimto Vidaus reikalų, valstybės saugumo, krašto apsaugos ir prokuratūros pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 16 straipsnio 4 dalies nuostatos „asmenims, priimtiems tarnauti Lietuvos Respublikos vidaus reikalų, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros pareigūnais ir kariais, tarnybos laikui pensijai skirti prilyginami šie laikotarpiai, buvę iki šio įstatymo įsigaliojimo“ ir jos vėlesnių redakcijų pakeitimais bei papildymais šioje nuostatoje įtvirtinta taisyklė, pagal kurią Vyriausybės nustatyta tvarka asmenims, priimtiems tarnauti pareigūnais ir kariais šioje nuostatoje nurodytose institucijose (sistemose), faktinis tarnybos kitų valstybių ginkluotosiose pajėgose, pasienio tarnyboje, vidaus reikalų ir kitose tarnybose (išskyrus tarnybą naikintojų būriuose ir batalionuose) laikas tarnybos laikui pensijai skirti yra prilyginamas nepriklausomai nuo to, ar šie asmenys priimti į tarnybą iki minėto įstatymo įsigaliojimo 1995 m. sausio 1 d., ar jam jau įsigaliojus, liko nepakitusi.

11. Vyriausybės 2000 m. liepos 18 d. nutarimo Nr. 861 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1995 m. sausio 20 d. nutarimo Nr. 83 „Dėl Vidaus reikalų, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros sistemų pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatų patvirtinimo ir tarnybos laiko, kurio reikia procentiniam priedui už išstarnautus metus gauti, nustatymo“ dalinio pakeitimo“ 1.4.1 punktu buvo pakeistas Vyriausybės 1995 m. sausio 20 d. nutarimu Nr. 83 patvirtintų nuostatų pavadinimas – jie buvo pavadinti Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos, prokuratūros, Kalėjų departamento, jam pavaldžių įstaigų bei valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatais.

12. Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad tais atvejais, kai Vyriausybės nutarimas, kuriame yra įstatymui prieštaraujančių teisės normų, priimtas anksčiau negu įstatymas, toks Vyriausybės nutarimas turi būti suderintas su vėliau priimto įstatymo normomis (Konstitucinio Teismo 2000 m. balandžio 5 d., 2002 m. vasario 19 d. nutarimai).

13. Šiame Konstitucinio Teismo nutarime konstatuota, kad Vyriausybės 1995 m. sausio 20 d. nutarimu Nr. 83 „Dėl Vidaus reikalų, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros sistemų pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatų patvirtinimo ir tarnybos laiko, kurio reikia procentiniam priedui už išstarnautus metus gauti, nustatymo“ patvirtintų Vidaus reikalų, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros sistemų pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatų 5 punktas prieštarauja Vidaus reikalų, valstybės saugumo, krašto apsaugos ir prokuratūros pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 16 straipsnio 4 dalies (1994 m. gruodžio 13 d. redakcija) nuostatai, kad asmenims, priimtiems tarnauti Lietuvos Respublikos vidaus reikalų, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros pareigūnais ir kariais, tarnybos laikui pensijai skirti Vyriausybės nustatyta tvarka prilyginamas faktinis tarnybos kitų valstybių ginkluotosiose pajėgose, pasienio tarnyboje, vidaus reikalų ir kitose tarnybose (išskyrus tarnybą naikintojų būriuose ir batalionuose) laikas, buvęs iki šio įstatymo įsigaliojimo.

Taip pat konstatuota, kad nors minėti nuostatai ne kartą buvo keičiami ir (arba) papildomi, jų 5 punktas liko nepakeistas.

Tai konstatavus konstatuotina, kad Vyriausybės 1995 m. sausio 20 d. nutarimu Nr. 83 „Dėl Vidaus reikalų, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros sistemų pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatų patvirtinimo ir tarnybos laiko, kurio reikia procentiniam priedui už ištarnautus metus gauti, nustatymo“ patvirtintų Vidaus reikalų, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros sistemų pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatų 5 punktas prieštarauja:

1) Vidaus reikalų, valstybės saugumo, krašto apsaugos, prokuratūros, Kalėjų departamento ir jam pavaldžių įstaigų ir valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 16 straipsnio 4 dalies (2000 m. balandžio 18 d. redakcija) nuostatai, kad asmenims, priimtiems tarnauti Lietuvos Respublikos vidaus reikalų, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros, Kalėjų departamento ir jam pavaldžių įstaigų ir valstybės įmonių pareigūnais ir kariais, tarnybos laikui pensijai skirti Vyriausybės nustatyta tvarka prilyginamas faktinis tarnybos kitų valstybių ginkluotosiose pajėgose, pasienio tarnyboje, vidaus reikalų ir kitose tarnybose (išskyrus tarnybą naikintojų būriuose ir batalionuose) laikas, buvęs iki šio įstatymo įsigaliojimo;

2) Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos ir prokuratūros pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 16 straipsnio 4 dalies (2000 m. gegužės 2 d. redakcija) nuostatai, kad asmenims, priimtiems tarnauti Lietuvos Respublikos vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros pareigūnais ir kariais, tarnybos laikui pensijai skirti Vyriausybės nustatyta tvarka prilyginamas faktinis tarnybos kitų valstybių ginkluotosiose pajėgose, pasienio tarnyboje, vidaus reikalų ir kitose tarnybose (išskyrus tarnybą naikintojų būriuose ir batalionuose) laikas, buvęs iki šio įstatymo įsigaliojimo.

Remiantis tais pačiais argumentais konstatuotina, kad Vyriausybės 1995 m. sausio 20 d. nutarimu Nr. 83 „Dėl Vidaus reikalų, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros sistemų pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatų patvirtinimo ir tarnybos laiko, kurio reikia procentiniam priedui už ištarnautus metus gauti, nustatymo“ patvirtintų Vidaus reikalų, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros sistemų pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatų, kurie Vyriausybės 2000 m. liepos 18 d. nutarimo Nr. 861 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1995 m. sausio 20 d. nutarimo Nr. 83 „Dėl Vidaus reikalų, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros sistemų pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatų patvirtinimo ir tarnybos laiko, kurio reikia procentiniam priedui už ištarnautus metus gauti, nustatymo“ dalinio pakeitimo“ 1.4.1 punktu buvo pavadinti Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos, prokuratūros, Kalėjų departamento, jam pavaldžių įstaigų bei valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatais, 5 punktas prieštarauja Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos, prokuratūros, Kalėjų departamento, jam pavaldžių įstaigų bei valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 16 straipsnio 4 dalies (2000 m. liepos 13 d. redakcija) nuostatai, kad asmenims, priimtiems tarnauti vidaus reikalų, valstybės saugumo, krašto apsaugos, prokuratūros sistemos, Specialiųjų tyrimų tarnybos, Kalėjų departamento, jam pavaldžių įstaigų bei valstybės įmonių pareigūnais ir kariais, tarnybos laikui pensijai skirti Vyriausybės nustatyta tvarka prilyginamas faktinis tarnybos kitų valstybių ginkluotosiose pajėgose, pasienio tarnyboje, vidaus reikalų ir kitose tarnybose (išskyrus tarnybą naikintojų būriuose ir batalionuose) laikas, buvęs iki šio įstatymo įsigaliojimo.

Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 102 ir 105 straipsniais, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 1, 53, 54, 55 ir 56 straipsniais,

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas

n u t a r i a:

1. Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos, prokuratūros, Kalėjų departamento, jam pavaldžių įstaigų

bei valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 11 straipsnio 2 dalies (2000 m. gruodžio 21 d. redakcija) nuostata „išėjusiems iš tarnybos pareigūnams ir kariams, kurie po pareigūnų ar karių valstybinių pensijų už tarnybą arba po pareigūnų ar karių valstybinių invalidumo pensijų paskyrimo turi pajamų, nuo kurių skaičiuojamos ir mokamos valstybinio socialinio pensijų draudimo įmokos, arba kurie gauna valstybinio socialinio draudimo ligos (įskaitant ir darbdavio mokamas ligos dienas), motinystės, motinystės (tėvystės) ar bedarbio pašalpas <...>, mokama 30 procentų dydžio pareigūno ar kario valstybinės pensijos dalis“ prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 23 straipsniui, 52 straipsniui, konstituciniam teisinės valstybės principui.

2. Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos, prokuratūros, Kalėjų departamento, jam pavaldžių įstaigų bei valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 11 straipsnio 2 dalies (2000 m. gruodžio 21 d. redakcija) nuostata „išėjusiems iš tarnybos pareigūnams ir kariams, kurie po pareigūnų ar karių valstybinių pensijų už tarnybą arba po pareigūnų ar karių valstybinių invalidumo pensijų paskyrimo turi pajamų, nuo kurių skaičiuojamos ir mokamos valstybinio socialinio pensijų draudimo įmokos <...>, mokama 30 procentų dydžio pareigūno ar kario valstybinės pensijos dalis“ prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 48 straipsnio 1 daliai.

3. Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos, prokuratūros, Kalėjų departamento, jam pavaldžių įstaigų bei valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 13 straipsnio 3 dalies nuostata, kad nuteistiems už tyčinių nusikaltimų padarymą asmenims paskirtoji pareigūnų ir karių valstybinė pensija nebemokama, prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 23 straipsniui, 31 straipsnio 5 daliai, 52 straipsniui.

4. Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1995 m. sausio 20 d. nutarimu Nr. 83 patvirtintų Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos, prokuratūros, Kalėjų departamento, jam pavaldžių įstaigų bei valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatų 25 punkto 2 pastraipos (2001 m. gegužės 25 d. redakcija) nuostata „išėjusiems iš tarnybos pareigūnams ir kariams, kurie po pareigūnų ar karių valstybinių pensijų už tarnybą arba po pareigūnų ar karių valstybinių invalidumo pensijų paskyrimo turi draudžiamųjų pajamų (pajamos, prilyginamos draudžiamosioms pajamoms, išvardytos įstatymo 11 straipsnio 2 dalyje), mokama tą mėnesį 30 procentų dydžio pareigūno ar kario valstybinės pensijos dalis“ prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 48 straipsnio 1 daliai, 52 straipsniui, konstituciniam teisinės valstybės principui.

5. Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1995 m. sausio 20 d. nutarimu Nr. 83 „Dėl Vidaus reikalų, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros sistemų pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatų patvirtinimo ir tarnybos laiko, kurio reikia procentiniam priedui už iš tarnautus metus gauti, nustatymo“ patvirtintų Vidaus reikalų, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros sistemų pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatų 5 punktas prieštarauja Lietuvos Respublikos vidaus reikalų, valstybės saugumo, krašto apsaugos ir prokuratūros pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 16 straipsnio 4 dalies (1994 m. gruodžio 13 d. redakcija) nuostatai, kad asmenims, priimtiems tarnauti Lietuvos Respublikos vidaus reikalų, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros pareigūnais ir kariais, tarnybos laikui pensijai skirti Vyriausybės nustatyta tvarka prilyginamas faktinis tarnybos kitų valstybių ginkluotuosiose pajėgose, pasienio tarnyboje, vidaus reikalų ir kitose tarnybose (išskyrus tarnybą naikintojų būriuose ir batalionuose) laikas, buvęs iki šio įstatymo įsigaliojimo.

6. Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1995 m. sausio 20 d. nutarimu Nr. 83 „Dėl Vidaus reikalų, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros sistemų pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatų patvirtinimo ir tarnybos laiko, kurio reikia procentiniam priedui už iš tarnautus metus gauti, nustatymo“ patvirtintų Vidaus reikalų, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros sistemų pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo

bei mokėjimo nuostatų 5 punktas prieštarauja Lietuvos Respublikos vidaus reikalų, valstybės saugumo, krašto apsaugos, prokuratūros, Kalėjų departamento ir jam pavaldžių įstaigų ir valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 16 straipsnio 4 dalies (2000 m. balandžio 18 d. redakcija) nuostatai, kad asmenims, priimtiems tarnauti Lietuvos Respublikos vidaus reikalų, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros, Kalėjų departamento ir jam pavaldžių įstaigų ir valstybės įmonių pareigūnais ir kariais, tarnybos laikui pensijai skirti Vyriausybės nustatyta tvarka prilyginamas faktinis tarnybos kitų valstybių ginkluotosiose pajėgose, pasienio tarnyboje, vidaus reikalų ir kitose tarnybose (išskyrus tarnybą naikintojų būriuose ir batalionuose) laikas, buvęs iki šio įstatymo įsigaliojimo.

7. Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1995 m. sausio 20 d. nutarimu Nr. 83 „Dėl Vidaus reikalų, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros sistemų pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatų patvirtinimo ir tarnybos laiko, kurio reikia procentiniam priedui už išstarnautus metus gauti, nustatymo“ patvirtintų Vidaus reikalų, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros sistemų pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatų 5 punktas prieštarauja Lietuvos Respublikos vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos ir prokuratūros pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 16 straipsnio 4 dalies (2000 m. gegužės 2 d. redakcija) nuostatai, kad asmenims, priimtiems tarnauti Lietuvos Respublikos vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros pareigūnais ir kariais, tarnybos laikui pensijai skirti Vyriausybės nustatyta tvarka prilyginamas faktinis tarnybos kitų valstybių ginkluotosiose pajėgose, pasienio tarnyboje, vidaus reikalų ir kitose tarnybose (išskyrus tarnybą naikintojų būriuose ir batalionuose) laikas, buvęs iki šio įstatymo įsigaliojimo.

8. Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1995 m. sausio 20 d. nutarimu Nr. 83 „Dėl Vidaus reikalų, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros sistemų pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatų patvirtinimo ir tarnybos laiko, kurio reikia procentiniam priedui už išstarnautus metus gauti, nustatymo“ patvirtintų Vidaus reikalų, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros sistemų pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatų, kurie Vyriausybės 2000 m. liepos 18 d. nutarimu Nr. 861 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1995 m. sausio 20 d. nutarimo Nr. 83 „Dėl Vidaus reikalų, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros sistemų pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatų patvirtinimo ir tarnybos laiko, kurio reikia procentiniam priedui už išstarnautus metus gauti, nustatymo“ dalinio pakeitimo“ 1.4.1 punktu buvo pavadinti Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos, prokuratūros, Kalėjų departamento, jam pavaldžių įstaigų bei valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatais, 5 punktas prieštarauja Lietuvos Respublikos vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos, prokuratūros, Kalėjų departamento, jam pavaldžių įstaigų bei valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 16 straipsnio 4 dalies (2000 m. liepos 13 d. redakcija) nuostatai, kad asmenims, priimtiems tarnauti vidaus reikalų, valstybės saugumo, krašto apsaugos, prokuratūros sistemos, Specialiųjų tyrimų tarnybos, Kalėjų departamento, jam pavaldžių įstaigų bei valstybės įmonių pareigūnais ir kariais, tarnybos laikui pensijai skirti Vyriausybės nustatyta tvarka prilyginamas faktinis tarnybos kitų valstybių ginkluotosiose pajėgose, pasienio tarnyboje, vidaus reikalų ir kitose tarnybose (išskyrus tarnybą naikintojų būriuose ir batalionuose) laikas, buvęs iki šio įstatymo įsigaliojimo.

Šis Konstitucinio Teismo nutarimas yra galutinis ir neskundžiamas.

Nutarimas skelbiamas Lietuvos Respublikos vardu.

Konstitucinio Teismo teisėjai:

Armanas Abramavičius

Egidijus Jarašiūnas
Egidijus Kūris
Kęstutis Lapinskas
Zenonas Namavičius
Jonas Prapiestis
Vytautas Sinkevičius
Stasys Stačiokas